

EXCELLENTIE DOOR PROFILERING IN HET VOORTGEZET ONDERWIJS

*Een verkenning van de kwaliteitszorgsystemen bij profielorganisaties
die zich richten op talentontwikkeling en excellentie
in het voortgezet onderwijs*

Colofon

© 2013 Europees Platform - *internationaliseren in onderwijs*

Kennemerplein 16
Postbus 1007
2001 BA Haarlem
T 023 553 11 50

Een eerste verkenning is uitgevoerd in opdracht van de Vereniging CultuurProfielScholen Nederland.

SAMENSTELLING

Anneloes Vermeulen-Teebaal, Cultuurnetwerk Nederland in opdracht van VCPS
Marjo van Hoorn, Cultuurnetwerk Nederland in opdracht van VCPS
Antoine Gerrits, Steunpunt CultuurprofielScholen
Floor Nusink, Europees Platform

REDACTIE

Karin Akkerman (eindredactie), Europees Platform
Floor Nusink, Europees Platform

FOTOGRAFIE

Wilco van Dijen

DTP en druk

Drukkerij Damen B.V., Werkendam

Inhoud

1	Inleiding	2
2	Verantwoording	3
3	Begripsomschrijving	4
4	Beschrijving kwaliteitszorgsystemen	5
	Beschrijving profielen	5
4.1	Begaafdheidsprofiel scholen	5
4.2	Cultuurprofiel scholen	6
4.3	Elos-scholen	9
4.4	Jet-Net	10
4.5	Landelijke Expertisekring Onderwijs Hoogbegaafden (LEOH)	11
4.6	Technasium	12
4.7	Topsport talentscholen	14
4.8	Tweetalig onderwijs (tto)	16
4.9	UNESCO-scholen	18
4.10	Universumscholen	19
4.11	Wetenschapsoriëntatie (WON Akademie)	21
	Beschrijving onderwijsconcepten	23
4.12	Daltonscholen	23
4.13	Havisten competent naar het hbo	24
4.14	Montessorionderwijs	26
5	Samenvatting	29
	Matrix instrumenten kwaliteitszorg	30
	Geraadpleegde bronnen	31

1 Inleiding

De vorige minister van OCW, mevrouw Marja van Bijsterveld, heeft in Nederland de discussie over excellentie in het onderwijs opnieuw aangezwengeld. Hiertoe heeft ze binnen het 'School aan Zet'- programma onder andere ruimte gemaakt voor excellentie van leerlingen in het basis- en voortgezet onderwijs. Deze hernieuwde aandacht voor excellentie sluit goed aan bij de activiteiten van landelijke organisaties die zich – vaak al vele jaren – richten op talentontwikkeling van leerlingen op uiteenlopende terreinen als tweetalig onderwijs, wetenschapsoriëntatie, hoogbegaafdheid, cultuur, technologie (Technasium) en Bèta-vakken.

In 2011 heeft het 'Europees Platform - *internationaliseren in onderwijs*' (EPF) samen met de Vereniging CultuurProfielScholen (VCPS) daarom het initiatief genomen tot het instellen van een overleg tussen de verschillende verenigingen van profielen in het voortgezet onderwijs: het zogenaamde 'Profielenberaad'¹. Bij de verschillende profielorganisaties zijn tientallen tot honderden scholen aangesloten, die zich soms richten op *een* profiel, maar regelmatig ook op meerdere profielen. De profielorganisaties zijn van mening dat *alle* leerlingen erbij gebaat zijn hun verschillende talenten te ontdekken en ontplooien, en vinden dat excellentie niet alleen iets is voor hoogbegaafde en vwo- leerlingen: leerlingen op *alle niveaus* moeten worden uitgedaagd tot uitblinken en de kans krijgen hun talenten te ontdekken en ontwikkelen.

Het Profielenberaad heeft als doel onderling kennis en ervaring uit te wisselen en te laten zien hoe talentbevordering in het voortgezet onderwijs reeds plaatsvindt en zich verder ontwikkelt. Na een Expertmeeting over Excellentie en 'meervoudige talentbenadering' en verschillende bijeenkomsten waar ideeën en ervaringen zijn uitgewisseld, is deze publicatie de tweede concrete activiteit van het Profielenberaad. Hiermee ontstaat een overzicht van de kwaliteitszorg die ieder van de organisaties hanteert voor de aangesloten scholen. We hopen dat deze publicatie helpt de aanpak van de profielorganisaties en scholen verder te professionaliseren, en daarmee excellentie en talentontwikkeling een blijvende plaats te geven in ons onderwijs.

Haarlem, januari 2013

Jindra Divis, Europees Platform - *internationaliseren in onderwijs*

Henk Visscher, VCPS

¹ De leden van het Profielenberaad zijn bij het ter perse gaan van deze publicatie: Begaafdheidsprofiel scholen, Europees Platform - *internationaliseren in onderwijs*, LEOH, Platform Bèta Techniek, Stichting LOOT, Sportscholen/ NOC*NSF, Technasium, VCPS, WON Akademie.

2 Verantwoording

Deze publicatie is tot stand gekomen op basis van een intern onderzoeksrapport van de VCPS over kwaliteitszorgsystemen. De VCPS heeft Cultuurnetwerk Nederland gevraagd te onderzoeken op welke wijze andere profielscholen in het voortgezet onderwijs hun kwaliteitszorgsysteem hebben georganiseerd en gefinancierd. De vraag is door Cultuurnetwerk als volgt geformuleerd: Welke andere soorten profielscholen voortgezet onderwijs hebben een kwaliteitszorgsysteem en zo ja, hoe hebben zij dat georganiseerd?

In mei 2012 heeft het Profielenberaad besloten het rapport aan te passen en geschikt te maken voor publicatie, met als doel aan te tonen dat excellentie:

- 1 een breed begrip is waar talentbevordering aan ten grondslag ligt en derhalve kan worden toegepast op leerlingen van uiteenlopende niveaus;
- 2 al bevorderd wordt door uiteenlopende organisaties die hiervoor gedegen kwaliteitscriteria hanteren.

In de periode oktober tot december 2012 is aanvullend onderzoek verricht door de leden van het Profielenberaad te vragen de tekst te corrigeren en aan te vullen.

LEESWIJZER

In hoofdstuk 3 wordt antwoord gegeven op de vraag welke profielscholen in Nederland beschermd zijn. De begrippen 'profiel' en 'beschermd' worden als eerste omschreven.

In hoofdstuk 4 worden ook de vijftien geselecteerde profielscholen beschreven aan de hand van de deelvragen:

- Wat zijn typerende kenmerken van deze scholen?
- Wat moet een school doen om lid te kunnen worden en wat om lid te blijven?
- Is er sprake van een kwaliteitszorgsysteem bij deze scholen?
- Zo ja, welke instrumenten en welke procedures worden dan gebruikt?

Er is in de beschrijving onderscheid gemaakt tussen profielen en onderwijskundige concepten.

Hoofdstuk 5 bevat een beknopte samenvatting van alle gegevens, vergezeld van een matrix die een beeld geeft van de instrumenten die verschillende profielen gebruiken bij hun kwaliteitszorgsysteem.

Alle documenten die in deze literatuurstudie worden genoemd, zijn bij Cultuurnetwerk Nederland online op te vragen via: anneloesvermeulen@cultuurnetwerk.nl.

3 Begripsomschrijving

Om een antwoord te kunnen geven op de vraag welke profielscholen in Nederland beschermd zijn, worden hierna eerst de termen *profiel* en *beschermd* gedefinieerd. Onder *profilering* wordt verstaan: een eigen karakter vertonend. De profilering is onderscheidend ten opzichte van het regulier onderwijs en andere scholen of schoolprofielen. Zo beschrijft de VCPS cultuurprofilering als volgt: "Cultuurprofilering is de keuze van de school om (naast eventuele andere profileringen zoals Bèta of sport) cultuureducatie als centraal beleidspunt voor de school(soort) breed of op een enkele stroom in te zetten, te ontwikkelen en uit te dragen" (www.cultuurprofielcholen.nl).

Met de term *beschermd* wordt hier bedoeld dat een school zich niet zomaar met een profiel kan associëren. Toetreden tot het profiel gebeurt op basis van vastgestelde eisen en criteria, waarvan de naleving wordt gemonitord. Scholen die zich onderscheiden van andere scholen door een speciaal profiel aan te bieden of onderwijs vanuit een bepaalde onderwijskundige visie te verzorgen, willen bescherming hebben voor het specifieke karakter en de kwaliteit van hun onderwijs. Dit kan in de vorm van een licentie/certificaat of keurmerk. Een keurmerk en certificaat zijn allebei kwaliteitslabels. Het kwaliteitslabel belooft een bepaalde kwaliteit of een bepaalde eigenschap. Er zijn eisen vastgesteld om die kwaliteit vast te leggen en er is toezicht op het naleven van die eisen. Een certificaat is een schriftelijke verklaring waarin de kwaliteit is beschreven. Een keurmerk legt de kwaliteitserkenning vast in onder meer een logo.

In de beschrijvingen in hoofdstuk 4 is er onderscheid gemaakt tussen een *profiel* en een *onderwijskundig concept*. Bij een profiel gaat het vaak om de keuze of selectie van de leerling om het profiel wel of niet te 'volgen'; bij een onderwijskundig concept heeft de leerling die keuzevrijheid niet, de hele school volgt het concept. Bij beide vormen die in deze publicatie beschreven worden, draagt de organisatie bij aan een vorm van *talentontwikkeling*. Uitgangspunt van deze publicatie is dan ook om inzicht te geven in de verschillende vormen van kwaliteitswaarborging, al dan niet voor verschillende vormen van talentontwikkeling.

De scholen zoals in deze publicatie beschreven, kunnen verdeeld worden in twee soorten: scholen die een *certificaat* of *keurmerk* ontvangen waaraan eisen voor het bewaken van kwaliteit verbonden en vastgelegd worden; en scholen die alleen lid worden van een *vereniging* of *platform* (vaak volgens een ballotagesysteem) waarbij er eerst sprake is van een aspirant-lidmaatschap voordat een school definitief toetreedt tot vereniging of netwerk. De volgende termen komen voor:

BESCHERMD

Begaafdheidsprofiel	Certificaat en logo (keurmerk)
Dalton	Licentie
Havisten Competent	Keurmerk
Jet-Net	Predicaat (plaquette)
Montessori	Erkenning
Technasium	Predicaat (toekenningsbrief)
Topsport Talent	Licentie
Tweetalig onderwijs	Certificaat
UNESCO	Certificaat
Wetenschapsoriëntatie (WON Akademie)	Certificering en logo

ALLEEN LIDMAATSCHAP

Elos-scholen	Alleen lid netwerk; in de toekomst certificaat
LEOH	Alleen lid netwerk; in de toekomst certificaat
Universumscholen	Alleen lid netwerk

4 Beschrijving kwaliteitssystemen

Dit hoofdstuk is opgesplitst in twee delen: in het eerste deel wordt de kwaliteitszorg van verschillende *profielen* beschreven, in het tweede deel de kwaliteitszorg binnen *onderwijskundige concepten*. Dit onderscheid maken we, zoals betoogd, omdat het in het eerste geval gaat om een meer selecte groep leerlingen die zich door middel van het kiezen van een profiel onderscheidt, terwijl het in het tweede geval gaat om kwaliteitszorg van een concept dat school-breed wordt uitgevoerd.

BESCHRIJVING PROFIELEN

4.1 BEGAAFDHEIDSPROFIELSCHOLEN

TYPERING PROFIEL

Begaafdheidsprofiel scholen (BPS) zijn scholen die passend onderwijs aanbieden voor leerlingen die (hoog)begaafd zijn. Kenmerken van deze scholen zijn kwalitatief hoogwaardig onderwijs en begeleiding van de leerlingen. Deze kenmerken zijn terug te vinden in:

- een zorgvuldige intake en plaatsing van de leerling, mede gebaseerd op brede diagnostische kennis;
- een ruim inhoudelijk aanbod binnen een flexibel programma voor dit type leerling;
- zorgvuldige begeleiding van deze groep leerlingen;
- bereidheid de aanwezige expertise te delen met ouders en met andere scholen in de regio.

Het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap wilde dat er over Nederland verspreid een netwerk zou ontstaan van BegaafdheidsProfielScholen in het voortgezet onderwijs. Om dit te realiseren werd in 2004/2005 een project gestart bij het CPS in Amersfoort. 'CPS onderwijsontwikkeling en advies' is een landelijke adviesorganisatie voor het onderwijs dat regelmatig in opdracht van de overheid werkt. De Vereniging BegaafdheidsProfielScholen is vervolgens opgericht om de resultaten uit het project te borgen.

Er zijn op dit moment 35 scholen lid van de vereniging. De leden treffen elkaar regelmatig tijdens netwerkbijeenkomsten, waar uitwisseling van kennis en ervaring centraal staan. Uit het netwerk zijn weer subnetwerken ontstaan. Scholen bezoeken elkaar; dit zijn intercollegiale bezoeken en staan los van de visitaties. Twintig leden zijn gecertificeerde BPS-scholen en drie scholen zijn nog niet gevisiteerd. Twee scholen voldeden bij visitatie nog niet aan de criteria en moeten nog opnieuw gevisiteerd worden. Leden betalen jaarlijks een bijdrage van € 1.500,-.

OP WEG NAAR EEN BEGAAFDHEIDSPROFIELSCHOOL

Een school die een Begaafdheidsprofiel school wil worden, meldt zich bij de vereniging en wordt aspirant lid. Vervolgens ondertekent de school de gedragscode en vult het Zelfbeoordelingsinstrument in. Dit instrument bestaat uit criteria en indicatoren en geeft de school zicht op waar zij staat en wat zij nog moet ontwikkelen om goed door de visitatie heen te komen. Meestal vraagt een school tussen de een en drie jaar nadat zij lid is geworden een eerste visitatie aan. Als de school bij de visitatie voldoende heeft gescoord, mag de school zich officieel een Begaafdheidsprofiel school noemen en wordt dat ook met een naambord op het gebouw vermeld. Vanaf het moment dat een school lid is, mag deze al wel in zijn schoolplan opnemen dat de school zich aan het ontwikkelen is tot Begaafdheidsprofiel school en deelnemen aan de netwerkbijeenkomsten.

KWALITEITZORG

De kwaliteitszorg bestaat uit een zelfevaluatie door de school en visitaties. De eerste visitatie bepaalt of de school zich officieel Begaafdheidsprofiel school mag noemen, daarna wordt de school eens in de drie jaar gevisiteerd. In de toekomst denkt de vereniging visitaties eens in de vier/vijf jaar uit te zullen voeren.

De visitatiecommissie

De visitatiecommissie bestaat uit:

- een bestuurslid van de vereniging;
- 2 betrokken experts van lid-scholen: een docent en een schoolleider;
- 2 of 3 leerlingen uit de school van bovengenoemde docent;
- 1 expert uit het veld door de vereniging gevraagd.

De visitatie

Voordat een school wordt bezocht, stuurt de school het Zelfbeoordelingsinstrument met de daarbij behorende analyse op samen met relevante schriftelijke en/of digitale informatie. De visitatiecommissie bestudeert deze documenten en bezoekt vervolgens de school. Dit duurt een hele dag. Er vinden gesprekken plaats met ouders van hoogbegaafde leerlingen, hoogbegaafde leerlingen, docenten die betrokken zijn bij deze leerlingen, docenten die niet direct betrokken zijn bij deze leerlingen en de schoolleider. Tijdens deze gesprekken is het door de school ingevulde Zelfbeoordelingsinstrument leidend. Eventueel worden er nog lessen bezocht. De commissie kijkt tijdens de visitatie in het bijzonder naar wat goed gaat: waarom vinden wij dit een goede Begaafdheidsprofielschool? Dan blijven de punten over die zwakker zijn en nog aandacht behoeven. De visitatiecommissie schrijft een beoordelingsverslag aan het bestuur van de vereniging. Het bestuur beslist formeel of de school gecertificeerd wordt of – in het geval van een vervolgvizitatie – of een school de status mag behouden. Een school krijgt bij een negatief oordeel altijd een tweede kans en wordt dan binnen 1,5 jaar nogmaals gevisiteerd door een andere commissie. Als het oordeel nog steeds negatief is, wordt de school geroyeerd. Hiertegen kan de school in beroep gaan.

Kosten visitatie

De kosten van de visitatie worden betaald uit de contributie. De scholen betalen niet apart voor de visitaties.

INSTRUMENTEN KWALITEITSZORG

Het Zelfbeoordelingsinstrument is ontwikkeld op basis van de ervaringen met de scholen uit de beginfase van het project en wordt (nog) steeds verder ontwikkeld. Het instrument bestaat uit een lijst van criteria, vergezeld van indicatoren. De criteria zijn onder meer: ambitie en visie, schoolklimaat, aanbod, de mogelijkheid tot een individueel programma, leerlingbegeleiding, betrokkenheid, ouders, beleid, organisatiestructuur, personeel, middelen en externe contacten. Deze lijst wordt ingevuld door verschillende interne en externe betrokkenen. Ook is er een lijst van 'harde indicatoren' met gegevens over aantallen leerlingen, doorstroom en uitstroom, tussentijds schoolverlaten, slagingspercentage en examencijfers.

4.2 CULTUURPROFIELSCHOLEN

TYPERING PROFIEL

Cultuurprofielscholen zijn scholen die cultuur een prominente plaats hebben gegeven in hun onderwijsprogramma. Een school kiest daarbij om – naast eventuele andere profileringen zoals Bèta of sport – cultuureducatie als centraal beleidspunt voor de school(soort) breed of in een enkele stroom in te zetten, te ontwikkelen en uit te dragen. Naast de keuze van de school om het cultuurprofiel schoolbreed of in een schoolstroom vorm te geven en kunst en cultuur te integreren in het curriculum, kan de school zich bovendien richten op talentontwikkeling. Zij biedt de leerlingen de keuze zich voor te bereiden op een specifieke beroepsuitoefening in een van de culturele sectoren. Op een cultuurprofielschool kunnen leerlingen zich kortom breed cultureel ontwikkelen in meerdere kunst disciplines. De kunstvakken sluiten vaak aan bij andere vakken en gewoonlijk is er ook een uitgebreid aanbod van buitenschoolse culturele activiteiten.

Ter ondersteuning van de Cultuurprofielscholen, maar ook om de kwaliteit van het profiel te bewaken, is in 2007 het platform Vereniging Cultuurprofielscholen opgericht. Doelen van de vereniging zijn informatie-uitwisseling, onderlinge ondersteuning en deskundigheidsbevordering via netwerkvorming, het waarborgen van de kwaliteit van cultuureducatie op de scholen en het fungeren als platform, om zo de belangen van de cultuurprofielscholen te kunnen behartigen.

Op dit moment zijn er 43 scholen officieel geregistreerd als Cultuurprofielschool en meer dan 10 scholen willen zich de komende tijd aansluiten bij de VCPS.

Scholen betalen € 1.000,- contributie per jaar en vanaf 1 januari 2013 € 4.000,-. De visitaties zijn tot 1 januari 2013 gesubsidieerd door het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

OP WEG NAAR EEN CULTUURPROFIELSCHOOL

Om lid te worden moet een school aan bepaalde, door de vereniging opgestelde, kwaliteitseisen voldoen.

Een school die Cultuurprofielschool wil worden, meldt zich bij de vereniging en wordt dan aspirant-school. De school krijgt vervolgens toegang tot een werkplek op het ledendeel van de website van de vereniging, waar veel informatie te vinden is ter ondersteuning van de aanvraag. Ook kunnen daar de documenten aangemaakt worden die nodig zijn voor het vervolg van de aanvraagprocedure. Vervolgens stuurt de school een ingevuld zelfevaluatie-instrument (één voor schoolleider/cultuurcoördinator en één voor leerlingen) in, vergezeld van de schoolgids, het cultuurbeleidsplan, flyers en ander pr-materiaal, programma-afspraken met niet-kunstvakken en het jaarverslag.

Ook de rapportage van de inspectie over de school, informatiebronnen over de samenwerking met externe partners en de evaluatie en ontwikkeling van het kunst- en cultuurbeleid kunnen deel uitmaken van het in te zenden pakket. Het visitatieteam – bestaande uit een schoolleider, een kunst- en cultuurcoördinator en twee leerlingen afkomstig van twee andere lidscholen, aangevuld met twee vaste leden – bestudeert het ontvangen materiaal. Vervolgens wordt de school door een visitatieteam bezocht. Aan het einde van de visitatie wordt een terugkoppeling op hoofdlijnen gegeven. Het visitatieteam benoemt hierbij zijn constatering en komt tot een voorlopig advies. De bezoekende school krijgt tijdens deze terugkoppeling de gelegenheid om onvolkomenheden in de rapportage aan te geven en om op het geheel te reageren. Vervolgens formuleert het visitatieteam zijn definitieve advies aan de VCPS: positief of negatief met verbetermogelijkheden.

Een positief oordeel geeft recht op een lidmaatschap van de VCPS. Vanaf dat moment mag de school het naambord 'Erkende CultuurProfielSchool' op de gevel hangen en mag op de website en in de schoolgids deze naam gehanteerd worden. Een school wordt vervolgens eens in de vier jaar gevisiteerd.

KWALITEITSZORG

Om te zorgen dat de scholen die zijn toegetreden hun kwaliteit behouden, worden zij elke vier jaar gevisiteerd. Bij de visitatie wordt gekeken naar het onderwijsproces zelf en ook naar de middelen en functionarissen zoals het bestuur, management en de diensten die het onderwijsproces ondersteuning bieden.

De visitatiecommissie

De visitatiecommissie bestaat uit één bestuurslid en uit de twee vaste leden van de visitatieteams. Deze teams worden per visitatie samengesteld uit een schoolleider, een kunst- of cultuurcoördinator en twee leerlingen afkomstig van twee andere lidscholen, aangevuld met twee vaste leden, de voorzitter en de secretaris.

De visitatie

De visitatie is een cyclisch proces. De toetsers, die immers het keurmerk afgeeft, moet er van op aan kunnen dat de school blijft werken aan kwaliteit. Primair uitgangspunt bij het visiteren van de school is een integrale benaderingswijze van de kwaliteitsaspecten. Daarbij wordt niet alleen gekeken naar het onderwijsproces zelf, maar ook naar de middelen en functionarissen zoals het bestuur, management en de diensten die het onderwijsproces ondersteuning bieden.

Kortom: scholen die lid willen worden, worden gevisiteerd en – om de kwaliteit te bewaken – worden zij elke vier jaar weer gevisiteerd. Voorafgaand aan een bezoek worden steeds de verschillende documenten bestudeerd, zoals hier beschreven. Op grond daarvan worden de gesprekspunten voor de visitatie vastgesteld. Het bezoek bestaat uit gesprekken met de schoolleider, de cultuurcoördinator, (kunst)docenten en eventueel externe culturele partners en leerlingen. Ook worden lessen bezocht. De leerlingen uit het visitatieteam volgen een apart programma: zij gaan met leerlingen van de te bezoeken school op stap door de school, bezoeken lessen en praten met een aantal leerlingen en docenten van de school. Tot slot nemen de leerlingen deel aan het 'intern' evaluatiegesprek van het visitatieteam. Aan het eind van de dag volgt een eindgesprek met de schoolleider en de cultuurcoördinator, waarin de bevindingen op hoofdlijnen worden teruggekoppeld. Het visitatieteam stelt een voorlopig advies op. De school kan tijdens het eindgesprek ingaan op de rapportage. Daarna volgt het definitieve advies aan de visitatiecommissie die uiteindelijk beoordeelt of de school het keurmerk CultuurProfielSchool krijgt of mag behouden. Mocht het keurmerk niet verleend worden, dan krijgt de school aanbevelingen voor verbeteringen.

Kosten visitatie

De kosten van de visitatie zijn tot 1 januari 2013 gesubsidieerd door de overheid.

INSTRUMENTEN KWALITEITSZORG

Er zijn twee zelfevaluatie-instrumenten: één in te vullen door een schoolleider en de cultuurcoördinator en één in te vullen door leerlingen. Naast gegevens van de school bevat dit een beschrijving van de huidige situatie van de school. De huidige situatie wordt door de schoolleider en cultuurcoördinator beoordeeld op de domeinen beleid, visie en doelen, randvoorwaarden, curriculum, samenwerking en kwaliteitszorg en evaluatie. De leerlingen krijgen een beknopter instrument waarin hen onder meer gevraagd wordt de randvoorwaarden en het curriculum te beoordelen. De beoordeling van de beide instrumenten gebeurt aan de hand van indicatoren. Bij elke indicator wordt gevraagd een score aan te geven op een vierpuntsschaal. Bovendien moeten de scores nader schriftelijk worden toegelicht. Visitatie vindt niet plaats als deze toelichting ontbreekt. Per indicator is aangegeven welke score behaald moet zijn om het keurmerk te krijgen/behouden.

4.3 ELOS-SCHOLEN

TYPERING PROFIEL

Elos is een internationale leerroute binnen het voortgezet onderwijs, die leerlingen optimaal voorbereid op het studeren, leven en werken in een dynamische en internationaal georiënteerde maatschappij.

Elos-leerlingen volgen een zeer gevarieerd en activerend onderwijsaanbod, met aandacht voor kennis, vaardigheden en attitude. Er worden modules aangeboden in een of meer vreemde talen. Het aanbod omvat ook samenwerking met leerlingen van buitenlandse partnerscholen, uitwisselingen en bijzondere internationaal georiënteerde projecten en activiteiten, op school of daarbuiten. Het curriculum op een Elos-school bevat kortom veel internationalisering, geïntegreerd in het reguliere programma. Europese en internationale oriëntatie (EIO) staat voorop in het gehele curriculum. Dit zorgt voor een stevige verankering van internationalisering in de school.

Elos is voor alle onderwijstypen, van vmbo tot en met gymnasium. Internationale contacten zijn immers onvermijdelijk en iedereen moet daarmee goed uit de voeten kunnen.

In Nederland bestaat Elos sinds eind 2004 en wordt gecoördineerd door het 'Europees Platform - *internationaliseren in onderwijs*'. Samen met de scholen is in 2005 een netwerk gecreëerd. Geïnteresseerde scholen kunnen lid worden van het Elos-netwerk en betalen daarvoor een jaarlijkse bijdrage van € 2.250,-. Het Elos-netwerk komt meerdere malen per jaar bijeen om ervaringen uit te wisselen, elkaar te inspireren en gezamenlijk aan de ontwikkeling van het concept te werken.

OP WEG NAAR EEN ELOS-SCHOOL

Scholen die Elos-school willen worden, kunnen zich melden bij het Elos-team van het Europees Platform. Tijdens een verkennend gesprek worden alle aspecten van het concept belicht en gekeken wat er op school al voldoet en waar de aandachtspunten liggen.

Op basis van dit gesprek dient de school een aanvraag in voor het netwerk. Bij goedkeuring wordt de school lid van het netwerk en heeft daarmee direct toegang tot de faciliteiten van het Elos-netwerk: uitwisseling tussen scholen, deelname aan conferenties en gezamenlijk uitwerken van het Elos-concept.

Daarnaast is er de mogelijkheid om een startsubsidie aan te vragen, die onder de Bios-regeling valt.

Op school vindt een vertaling plaats van de Elos-standaard naar de schoolpraktijk.

Dit gebeurt onder andere door:

- het verankeren van Elos in beleidsplannen en programma's van toetsing en afsluiting (PTA's);
- het vertalen van het leerling-competentie raamwerk CFEC (Common Framework for Europe Competence) naar de lessen;
- het maken van een school-brede inventarisatie van al aanwezige EIO-elementen;
- het invoeren van alle EIO-projecten, modules, activiteiten, et cetera in de daarvoor bestemde EIO-tool, die een leerlijn zal opleveren van schooleigen 'EIO-onderwijsproducten';
- het benoemen en faciliteren van een Elos-coördinator en -team;
- het faciliteren van nascholing van docenten die met Elos te maken hebben;
- het informeren van de schoolgemeenschap (ouders, leerlingen, docenten en ondersteunend personeel) over Elos.

Voortgangsbezoek

In het tweede jaar krijgt de school een voortgangsbezoek van de Elos adviseurs. Daarin wordt gekeken hoe de zaken er voor staan, en adviseert de adviseur over mogelijke oplossingen en aandachtspunten. Het advies wordt gegeven naar de maatstaven van de Elos-standaarden.

KWALITEITSZORG

In december 2010 heeft het Elos-netwerk drie kwaliteitsstandaarden gedefinieerd, voor respectievelijk vmbo, havo en vwo, die in november 2012 geëvalueerd zijn. Op basis van deze drie standaarden is een kwaliteitstraject vastgesteld dat leidt tot certificering van scholen en leerlingen.

In schooljaar 2011-2012 heeft aan de hand van toetsingskaders die gebaseerd zijn op de Elos-standaarden, een commissie van externe visitatoren en een medewerker van het Europees Platform een pilot van drie schoolbezoeken afgelegd. Deze commissie heeft haar bevindingen weergegeven in een rapport voorzien van aanbevelingen voor het Elos-netwerk. Deze aanbevelingen worden meegenomen in de evaluatie van bovengenoemde standaarden. Daarna worden procedures mogelijk bijgeschaafd en toetsingsinstrumenten aangepast, waarna vervolgens vanaf schooljaar 2013-2014 alle Elos-scholen die daarvoor in aanmerking komen, gevisiteerd zullen worden.

Bij een positief resultaat wordt de school Elos-gecertificeerd voor een bepaalde periode. Bij onvoldoende resultaat vindt er binnen een tot twee jaar een nieuwe visitatie plaats.

INSTRUMENTEN KWALITEITSZORG

De Elos-standaarden voor vmbo, havo en vwo zijn geformuleerd door de scholen in samenwerking met het Europees Platform. In deze standaarden staan de minimum kwaliteitseisen geformuleerd waaraan een school moet voldoen om zich Elos-school te mogen noemen. Ze omvatten per onderwijstype circa 45 indicatoren voor gewenste opbrengsten en resultaten, inrichting van het onderwijsleerproces, kwaliteitszorg en randvoorwaarden.

Naast de drie standaarden maakt Elos gebruik van waarderingskaders. Deze toetsingskaders zijn gebaseerd op de vier hoofdonderwerpen uit de standaarden en omvatten meerdere indicatoren aan de hand waarvan een school beoordeeld wordt tijdens een visitatie.

Tot het instrumentarium behoren verder een vragenlijst waarin een school voorafgaand aan een visitatiebezoek laat zien hoe Elos op de school vorm heeft gekregen en een formulier voor het observeren van lessen tijdens een bezoek.

Daarnaast leggen leerlingen hun ontwikkeling en prestaties vast in een Elos-portfolio. Een selectie uit deze portfolio's wordt geraadpleegd tijdens de visitatie. Door middel van de portfolio's kunnen leerlingen hun ontwikkeling van de Elos-competenties aantonen.

4.4 JET-NET

TYPERING PROFIEL

Jet-Net, het Jongeren en Technologie Netwerk Nederland, is een samenwerkingsverband van momenteel 170 havo- en vwo-scholen en 85 bedrijven. In Jet-Net zetten havo/vwo-scholen samen met bedrijven uitdagende activiteiten op die aansluiten bij de bètavakken. Hiermee wil Jet-Net de keuze van scholieren voor bèta en techniek in positieve zin beïnvloeden. De activiteiten zijn enerzijds gericht op het verrijken van de lesstof met concrete praktijkvoorbeelden en anderzijds op het zichtbaar maken van de toekomstperspectieven.

Activiteiten gericht op verrijken lesstof

Deze groep activiteiten is vooral gericht op drempelverlaging. Het koppelen van droge theorie aan praktijkvoorbeelden helpt leerlingen de relevantie te zien van de lesstof. Het Jet-Net bedrijf en de school ontwikkelen klassikale projecten (gastlessen, workshops, bedrijfsbezoeken) of ondersteunen individuele leerlingen in hun eigen speurtocht naar de hedendaagse technologie (begeleiding bij profielwerkstukken).

Activiteiten gericht op zichtbaar maken toekomstperspectieven

Veel leerlingen weten niet welke loopbaanmogelijkheden ze hebben met een exact profiel. Met deze groep activiteiten wil Jet-Net scholieren zo goed mogelijk informeren over en enthousiasmeren voor een toekomst als ingenieur, manager van onderzoek en ontwikkeling of technoloog in een productieomgeving. Het Jet-Net bedrijf geeft algemene voorlichting, bijvoorbeeld in de vorm van een bedrijfsoriëntatie, of biedt ondersteuning aan leerlingen bij hun profielkeuze (eind 3e klas havo/vwo). De activiteiten vinden plaats op school of bij het bedrijf. Ook de jaarlijkse *Career Day* is een belangrijke activiteit onder deze noemer.

OP WEG NAAR EEN JET-NET SCHOOL

De school kan zich opgeven om Jet-Net school te willen worden via de website (www.jet-net.nl). Belangrijk is dat er in de directe omgeving van de school (liefst op fietsafstand) een of meerdere bedrijven beschikbaar zijn om een relatie aan te gaan met de school. Vanuit de Jet-Net organisatie is daarom veel aandacht voor de strategische groei van het aantal bedrijven. Ook de school kan bedrijven interesseren om mee te doen, waardoor er vaak sneller een samenwerkingsrelatie kan ontstaan.

KWALITEITSZORG

De belangrijkste voorwaarde is dat de school in haar strategie een duidelijke en door docenten en directie gedragen voorkeur uitspreekt om zich als Jet-Net school te willen profileren.

Daarom vraagt Jet-Net van de school:

- aantoonbaar enthousiasme bij directie en leraren;
- de aanstelling van een contactpersoon;
- creatieve ontwikkeling van Jet-Net activiteiten samen met het Jet-Net bedrijf;
- duidelijke betrokkenheid van meerdere bètasecties, zoals natuurkunde, wiskunde, biologie en scheikunde;
- concrete steun vanuit de directie voor deelname aan Jet-Net activiteiten (bijvoorbeeld door het vrijmaken van taakuren voor contactpersonen en docenten).

De school zorgt voor een optimale inpassing van de activiteiten in het bestaande curriculum en stelt docenten in staat om samen met het bedrijf de juiste activiteiten te ontwikkelen. Medewerk(st)ers van het Jet-Net bedrijf ontwikkelen activiteiten (zoals gastlessen, workshops en beroepskeuzevoorlichting) en voeren deze ook uit op de scholen dan wel bij het bedrijf. De directie van school en bedrijf tekenen een samenwerkingsovereenkomst om het commitment met de doelstellingen van Jet-Net duidelijk te onderstrepen.

Samen met het Platform Bèta Techniek worden de Jet-Net scholen en bedrijven bezocht, vinden monitoring- en auditgesprekken plaats en zorgen grondige evaluaties voor verdere verbetering van de kwaliteit van de samenwerking en activiteiten. Een plaquette die het betreffende Jet-Net bedrijf aan de school overhandigt, onderstreept nog eens het predicaat Jet-Net school en de goede samenwerking tussen school en Jet-Net bedrijf.

INSTRUMENTEN KWALITEITSZORG

Jet-Net biedt inspirerende masterclasses en workshops voor docenten over de nieuwste technologische ontwikkelingen en toepassingen in het bedrijfsleven op hun eigen vakgebied. Deze activiteiten bevorderen niet alleen de kwaliteit van de lessen. Ze vergroten het enthousiasme bij leraren en leerlingen en verbeteren uiteindelijk de kwaliteit van de keuze van leerlingen voor zowel hun profiel als een vervolgstudie. Scholen kunnen zich op die manier presenteren als bètaschool met vele extra activiteiten en met aandacht voor talentontwikkeling in de bètasector. Verder kunnen de Jet-Net scholen deelnemen aan door Jet-Net georganiseerde landelijke en regionale evenementen. Enkele smaakmakers zijn: Regionale Docentendagen; *Cleantech - Meet the Boss*; *Girlsday* en de Regionale *Career Days*.

4.5 LANDELIJKE EXPERTISEKRING ONDERWIJS HOOGBEGAAFDEN (LEOH)

Het UniqXL-onderwijs aan de scholen die zijn aangesloten bij de Landelijke Expertisekring Onderwijs Hoogbegaafden (LEOH) is speciaal ingericht voor onderwijs aan hoogbegaafde kinderen. De LEOH wil via de aangesloten scholen dat elk hoogbegaafd kind sociale en cognitieve competenties ontwikkelt. Daarvoor bieden de aangesloten scholen, fulltime onderwijs in het voortgezet onderwijs in Nederland: UniqXL. Dit onderwijsconcept kent een aantal duidelijke didactische uitgangspunten: *Topdown* en *Deeplevellearning*. Daarnaast worden specifieke inhouden nagestreefd waarbij 'Chinees' een van de toegevoegde vakken is.

De LEOH is, langs de weg van de deelnemende scholen, innovator van het onderwijs en kenniscentrum op het gebied van hoogbegaafdheid in Nederland. Hiertoe heeft de LEOH richtlijnen geformuleerd met betrekking tot profielen van leerlingen, docenten, inhouden en didactiek van het onderwijs. Door middel van schoolbezoeken en collegiale consultatie handhaaft de kring kwaliteit van het onderwijs aan hoogbegaafden. Op den duur zal een en ander leiden tot certificering.

OP WEG NAAR EEN SCHOOL AANGESLOTEN BIJ LEOH

Als scholen zich willen aansluiten bij de expertisekring, wordt er door de betreffende school een aantal oriënterende gesprekken gevoerd met de expertisekring. Op grond van deze gesprekken wordt in de expertisekring de toelating besproken en eventueel de verbinding gelegd met een al aangesloten school. Naast onderwijsinhoudelijke, didactische en pedagogische zaken, zal de toelating ook vanuit het oogpunt van concurrentie ten opzichte van de al aangesloten scholen worden bekeken. Scholen die zich zouden willen aansluiten, dienen zich te realiseren dat er een invoeringsplan moet liggen dat betrekking heeft op drie terreinen die essentieel zijn voor het onderwijs aan hoogbegaafde leerlingen:

- 1 profiel van de school/ onderwijs: UniqXL;
- 2 profiel van de UniqXL-docent;
- 3 profiel van de UniqXL-leerling.

Op het moment dat een school is toegelaten, heeft de school toegang tot het binnen de kring ontwikkelde materiaal en tot de expertise.

De school verplicht zich tot deling van materiaal ten behoeve van hoogbegaafde leerlingen.

Jaarlijks dient de school ook een financiële bijdrage van € 5.000,- te voldoen ter dekking van de ingezette expertise en ter bekostiging van eventuele gezamenlijke scholing.

KWALITEITSZORG

De LEOH handhaaft de kwaliteit van het UniqXL-onderwijs bij de aangesloten scholen door middel van richtlijnen ten aanzien van de inhoud van het onderwijs, de didactische werkvormen en de profielomschrijvingen van school, leerling en docent. Door middel van collegiale consultatie/ schoolbezoeken worden de hiervoor genoemde zaken in beeld gebracht en gerapporteerd aan alle aangesloten scholen. Naast deze informatie worden de resultaten vanuit het inspectietoezicht meegenomen. De kwaliteitszorg bestaat tevens uit een zelfevaluatie door de school.

Voordat een school wordt bezocht, stuurt de school de zelfevaluatie aan de visitatiecommissie. De visitatiecommissie bezoekt de school. Er vinden gesprekken plaats aan de hand van de zelfevaluatie met ouders van hoogbegaafde leerlingen, hoogbegaafde leerlingen, docenten die betrokken zijn bij deze leerlingen en de organisatieverantwoordelijken.

De commissie schrijft een beoordelingsverslag aan het dagelijks bestuur van de LEOH. Deze beoordeling wordt formeel besproken in het directie-overleg van de aangesloten scholen.

Een school krijgt bij een negatief oordeel altijd een tweede kans en wordt dan binnen 1,5 jaar nogmaals gevisiteerd door een andere commissie. Als het oordeel nog steeds negatief is, wordt de school niet langer toegelaten tot de kenniskring.

INSTRUMENTEN KWALITEITZORG

De zelfevaluatie is ontwikkeld op basis van de ervaringen in de scholen en heeft direct relatie met de profielen van school, leerling en docent. In voortdurende samenspraak met de aangesloten scholen wordt de zelfevaluatie passend gehouden binnen de vigerende structuren in het onderwijs. Onderdeel van het geheel vormen ook tevredenheidsonderzoeken onder de ouders/leerlingen/medewerkers.

4.6 TECHNASIUM

TYPERING PROFIEL

Het technasium is een bètaprofiel voor vwo en havo, met als kenmerkende vak 'Onderzoek en Ontwerpen' (O&O). O&O is erkend examenvak, dat bestaat uit omvangrijke projectopdrachten die zijn gebaseerd op actuele vraagstukken van opdrachtgevers uit de moderne wereld van bèta en techniek. Leerlingen leren bij O&O denken en werken als een onderzoeker en als een ontwerper. O&O is daarmee een beroepsgerichte aanvulling op de bètavakken.

Het technasium streeft naar een hogere instroom in de natuurprofielen en een betere doorstroom naar het bèta- of technisch hoger onderwijs. Het technasium probeert in het bijzonder meisjes te interesseren voor bètatechniek.

Om dit te bereiken is de Stichting Technasium opgericht. Voor de landelijke coördinatie en de ondersteuning van de scholen bij het invoeren van een technasium heeft de stichting een expertisecentrum in het leven geroepen. De ondersteuning van de Stichting Technasium wordt bekostigd uit de jaarlijkse bijdragen van de technasia.

Kwaliteit en herkenbaarheid zijn twee belangrijke kernwaarden voor het technasium. De organisatie is zo ingericht, dat de herkenbaarheid van het profiel groot is en dat de kwaliteit van het onderwijs in de klas hoog is. Daarom werkt het technasium met netwerken en netwerkcoaches, een predikaat en een daaraan gerelateerde kwaliteitssystematiek, een scholingsprogramma met een bijbehorend certificaat, lesmateriaal met een keurmerk, en een speciale onderwijsruimte; de technasiumwerkplaats.

NETWERK

Het technasium is ingericht als een netwerkorganisatie, opgebouwd uit regionale netwerken. Een regionaal netwerk bestaat uit vier of vijf scholen. In het netwerk is georganiseerd overleg op het niveau van schoolleiders en op het niveau van technatoren. Een technator is in een school de coördinator voor het technasium. De netwerkpartners werken samen bij de invoering van een technasium. Elk netwerk wordt ondersteund door een netwerkcoach. Een netwerkcoach ondersteunt meerder netwerken, voor 0,2 fte per netwerk. De netwerkcoach genereert kennisontwikkeling en -deling in een netwerk, tussen netwerken en tussen netwerken en expertisecentrum.

PREDICAAT

Als een school een technasium wil worden, dient de school het predicaat technasium aan te vragen bij de stichting. Een aanvraag kan worden ingediend wanneer een school met een aantal partners een netwerk vormt en in netwerkverband succesvol een voorbereidende periode doorloopt. In de voorbereidende periode sluiten de netwerkpartners en de stichting een convenant af, waarmee de samenwerking voor de toekomst wordt afgesproken.

Een school vraagt het predicaat schriftelijk aan bij het stichtingsbestuur, waarbij vijf doelstellingen van het technasium worden onderschreven en uitgewerkt in een plan voor de invoering van het technasium op de school.

De vijf doelstellingen zijn:

- 1 'Onderzoek en Ontwerpen' aanbieden van leerjaar 1 tot en met het examen, op havo en vwo.
- 2 Samenwerken met bedrijfsleven en hoger onderwijs.
- 3 De didactiek richten op denken en doen.
- 4 Een technasiumwerkplaats inrichten.
- 5 Een technasiumcultuur ontwikkelen.

KWALITEIT

Het predicaat technasium wordt verleend in de vorm van een toekenningsbrief van het bestuur en is vier jaar geldig. In die periode van vier jaar wordt de kwaliteit van het technasium op de school getoetst, met *reviews*, adviesgesprekken en collegiale visitatie. De toetsing is ontwikkelingsgericht en bevat ook criteria waarop wordt gemeten.

De *reviews* worden gehouden door een extern certificeringsbureau, de adviesgesprekken door de onderwijsregisseur van het expertisecentrum. Voorafgaand aan het *review* en het adviesgesprek doet de school een zelfevaluatie. In het vierde jaar staat de review in het teken van de predicaatverlenging. Van *reviews* en adviesgesprekken wordt verslag gedaan aan de school, het netwerk en het bestuur. Aan een *review* is een beoordeling verbonden.

Voor de toetsing van de kwaliteit zijn een werkwijze en een model vastgesteld, die op gezette tijd worden bijgesteld in goed overleg tussen stichting en technasia. Bestuur en schoolleiders ontmoeten elkaar in de participantenraad en de adviesraad. De kwaliteitssystematiek staat in beide overleggen op de agenda.

Op dit moment bestaat het model uit een lijst met criteria die de volgende vijf onderdelen toetsen: visie en beleid van de schoolleiding, organisatie van Onderzoek en Ontwerpen (O&O), méér dan O&O, deskundigheidsbevordering, en positionering en PR. De vier belangrijkste criteria zijn achtereenvolgens: visie op bèta technisch onderwijs, format O&O, technasiumwerkplaats en gecertificeerde O&O-docenten.

SCHOLING

Voor docenten en toa's is een O&O-certificaat ontwikkeld. Het certificaat wordt verstrekt als een docent of toa een scholingsprogramma heeft doorlopen. De scholing is gericht op de specifieke rol van de docent en de toa bij O&O. Het scholingsprogramma wordt aangeboden in de voorbereidende periode in een netwerk en enkele malen per schooljaar in scholingsweken die het expertisecentrum organiseert. Voor docenten die O&O willen doceren, is het behalen van het O&O-certificaat verplicht.

Tijdens scholingsweken wordt ook aanvullende scholing aangeboden, gericht op het verbreden en verdiepen van de deskundigheid van docenten.

LESMATERIAAL

Voor het vak O&O is een format ontworpen, waaraan O&O-projecten moeten voldoen. Docenten schrijven een nieuw O&O-project samen met collega's en in samenwerking met de redactie van het expertisecentrum. Daarvoor maken zij gebruik van de projectenmaker in mijnTechnasium, de digitale werkomgeving die op maat voor het technasium is ontwikkeld en ingericht. De redactie bewaakt een kwaliteitsstandaard en verleent het keurmerk aan O&O-projecten die worden opgenomen in de O&O-bibliotheek.

Het format waarborgt de kwaliteit en de herkenbaarheid van O&O-projecten. Een O&O-project is een halfproduct. Docenten kunnen een kopie maken van een O&O-project uit de O&O-bibliotheek en die aanpassen aan de specifieke situatie op de school.

In mijnTechnasium onderhouden O&O-docenten hun portfolio en kunnen zij communiceren met collega's in het land.

WERKPLAATS

De technasiumwerkplaats is een ruimte die speciaal is ingericht voor het onderwijs in Onderzoek en Ontwerpen. Voor de technasiumwerkplaats is een programma van eisen opgesteld, waarin een aantal vaste elementen van de technasiumwerkplaats wordt beschreven. Het programma van eisen biedt de mogelijkheid tot variatie, die past bij de specifieke wensen en mogelijkheden van een school.

4.7 TOPSPORT TALENTSCHOLEN

TYPERING PROFIEL

In de beleidsregel van de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (2 november 2009, nr. VO/BVB/137582) is de regelgeving gepubliceerd ten behoeve van de verstrekking van een LOOT-licentie voor scholen in het voortgezet onderwijs. In deze regeling worden de voorwaarden genoemd waaraan een school voor voortgezet onderwijs minimaal moet voldoen om voor een dergelijke licentie in aanmerking te komen. In de beleidsregel is opgenomen dat er maximaal 35 LOOT-licenties beschikbaar zijn. Op dit moment (september 2012) zijn er 29 LOOT-licenties verstrekt.

Een Topsport Talentschool (een school met een LOOT-licentie) is een school voor voortgezet onderwijs die zich onderscheidt van andere scholen doordat zij ten behoeve van de gekwalificeerde topsporttalenten mogen afwijken van geldende voorschriften voor wat betreft de onderwijstijd en het onderwijsprogramma. Zo is een Topsport Talentschool gerechtigd om ontheffingen te verlenen op onderdelen van de onderwijsprogramma's en eindexamens te spreiden over meer dan een schooljaar. Topsport Talentscholen zijn aangesloten bij de Stichting Landelijke Organisatie Onderwijs Topsport (Stichting LOOT). Het bijzondere van een Topsport Talentschool is dat de schoolorganisatie dient te voldoen aan door het Ministerie gestelde voorwaarden en dat de deelnemers (LOOT-leerlingen) door externe partijen gekwalificeerd worden om in aanmerking te kunnen komen voor – door de school te verstrekken – LOOT-faciliteiten.

OP WEG NAAR EEN TOPSPORT TALENTSCHOOL

Als een school voor voortgezet onderwijs Topsport Talentschool wil worden, dient het bevoegd gezag van die school daartoe voor 1 oktober van enig jaar een verzoek in te dienen bij de Stichting LOOT. De Stichting LOOT inventariseert bij de betreffende aanvrager of wordt voldaan aan de gestelde voorwaarden en adviseert vervolgens aan de Minister voor 1 december van het betreffende jaar. De Minister neemt uiterlijk op 1 februari van het aansluitende jaar een besluit.

De voorwaarden om in aanmerking te komen voor een LOOT-licentie zijn:

- Een school voor voortgezet onderwijs dient ten minste 40 ingeschreven leerlingen te hebben die voldoen aan de normen van gekwalificeerd topsporter. Een gekwalificeerd topsporter is op voordracht van een nationale sportbond door NOC*NSF aangemerkt als topsporter en wordt opgenomen in de centrale database van de Olympische Netwerken. Het maximaal aantal leerlingen per sport dat kan meetellen voor het vereiste minimum (40) bedraagt 13.²
- De school voor voortgezet onderwijs heeft een samenwerkingsverband met ten minste 3 sportbonden of verenigingen die op het hoogste landelijk niveau actief zijn.
- De school beschikt over een beleidsnotitie waaruit blijkt op welke wijze zorg wordt gedragen voor flexibiliteit in de lesprogramma's en voor flexibiliteit bij het afleggen van toetsen en examens, rekening houdend met de belangen van de betrokken leerling. Dit beleid maakt deel uit van het schoolplan.
- Op een school met een LOOT-licentie is personeel aanwezig en aanspreekbaar op de afstemming van de werkzaamheden die verband houden met de LOOT-licentie en dat voorziet in de begeleiding van LOOT-leerlingen.
- Zeer zwakke en zwakke scholen komen niet in aanmerking voor een LOOT-licentie.

² Uitzondering op deze regel wordt gemaakt voor provincies waarin onvoldoende gekwalificeerde topsporters aanwezig zijn en voor categorale vmbo-scholen die de minimale norm niet halen.

KWALITEITSZORG

Gezien de wildgroei van scholen die geen LOOT-licentie hebben maar wel faciliteiten verstrekken aan Topsporttalenten (al of niet met een NOC*NSF LOOT-status), is er de Stichting LOOT veel aangelegen om de kwaliteit van onderwijs en begeleiding binnen de Topsport Talenscholen op hoog niveau te hebben en te houden. Die kwaliteit wordt gewaarborgd door een strikt systeem van afspraken over de wijze waarop sporttalenten sport en studie kunnen combineren. Bovendien voorziet de school in een aparte LOOT-ruimte waar sporttalenten zich kunnen terugtrekken voor studie en/of begeleiding, maar waar bijvoorbeeld ook een mogelijkheid is om een (warme) maaltijd te bereiden. Dit laatste is met name bedoeld om dagritmes (in alle vroegte trainen) zo natuurlijk mogelijk te laten verlopen. Daarnaast hebben Topsport Talenscholen de verplichting om de LOOT-coördinator en de LOOT-begeleiders te laten scholen via een in opdracht van de Stichting ontworpen programma. Over de facilitering en over de uitvoering van het programma heeft het bestuur van de Stichting LOOT geregeld overleg met het Ministerie van OCW en met NOC*NSF. Daarnaast maakt de Stichting gebruik van de mogelijkheid om (wetenschappelijk) onderzoek te laten doen naar de effecten van haar begeleiding door bijvoorbeeld het Mulier Instituut. De resultaten van dergelijk onderzoek worden – waar mogelijk – geïmplementeerd in het beleid van de Stichting LOOT.

INSTRUMENTEN VAN KWALITEITSZORG

Alle Topsport Talenscholen worden één maal per twee jaar door een delegatie van het bestuur van de Stichting LOOT geïnspecteerd. Tijdens een dergelijk bezoek wordt aan de hand van een vooraf ter hand gestelde checklist nagegaan hoe de school de begeleiding van de sporttalenten heeft georganiseerd. Daarbij wordt het LOOT-jaarverslag van de scholen gebruikt als uitgangspunt voor de evaluatiegesprekken. Een dergelijk jaarverslag kent een door de Stichting LOOT vastgelegde structuur, waarin school- en sportresultaten, tevredenheids-onderzoeken, verantwoording over de onderwijskundige begeleiding aan de hand van een leerlingvolgsysteem, et cetera, zijn vastgelegd. De Stichting LOOT organiseert verder een verplichte scholing voor LOOT-begeleiders en LOOT-coördinatoren, zodat elke Topsport Talentschool beschikt over gekwalificeerde begeleiders. Mocht na visitatie blijken dat een Topsport Talentschool niet voldoet aan de gestelde eisen, dan verzoekt het bestuur van de Stichting LOOT aan de betreffende school om een herstelplan in te dienen. De school krijgt vervolgens één jaar de tijd om het herstelplan ten uitvoer te brengen. Na afloop van dat jaar visiteert een delegatie van het bestuur van de Stichting LOOT de school opnieuw. Indien er geen verbetering is opgetreden, wordt het Ministerie geadviseerd de licentie in te trekken.

KOSTEN

Scholen die een LOOT-licentie van OCW hebben ontvangen, dienen zich aan te sluiten bij de stichting LOOT. De jaarlijks deelnamekosten bedragen € 3.000,-.

4.8 TWEETALIG ONDERWIJS (TTO)

TYPERING PROFIEL

Bij tweetalig onderwijs wordt naast het Nederlands het Engels (of soms het Duits) als voertaal gebruikt in het onderwijs. Ook de leerlingen spreken binnen en buiten de les de betreffende taal. De belangrijkste doelstellingen zijn het versterken van de taalvaardigheid van leerlingen en het verkrijgen van een internationale oriëntatie. Tweetalig onderwijs (tto) is een afdeling binnen een school. Leerlingen kunnen kiezen of zij al dan niet tweetalig onderwijs willen volgen. De belangrijkste vereisten waaraan tto-scholen moeten voldoen zijn:

- de docenten (waaronder vaak *native speakers*) besteden aandacht aan zowel vakinhoud als taalvaardigheid. Ze gebruiken hiervoor de *Content and Language Integrated Learning* (CLIL)–didactiek, waarvoor speciale trainingen bestaan;
- in de onderbouw havo/vwo wordt ten minste 50% van de onderwijstijd in het Engels aangeboden;
- de havo/vwo-leerlingen behalen aan het eind van klas 3 een niveau B2 van het ERK;
- in de bovenbouw vwo worden ten minste 1.150 studielasturen (850 SLU's voor de havo) in het Engels aangeboden en staat de *IB English Language and Literature* course van het International Baccalaureate op het programma;
- in het vmbo wordt in alle leerjaren samen ten minste 30% van de onderwijstijd in het Engels aangeboden;
- de vmbo BBL/KBL-leerlingen behalen aan het eind van hun opleiding het A2-niveau van het ERK, de GL/TL-leerlingen behalen B1-niveau;
- het onderwijs in de vreemde taal mag niet ten koste gaan van het Nederlands;
- Europese en internationale oriëntatie (EIO) is opgenomen in het curriculum;
- leerlingen dienen te hebben samengewerkt aan een project met leerlingen uit het buitenland.

Tweetalig onderwijs bestaat in Nederland sinds 1989 en wordt gecoördineerd door het 'Europees Platform - *internationaliseren in onderwijs*'. In 1994 heeft het Europees Platform, samen met de tto-scholen een netwerk opgericht. Scholen die tto-school willen worden, dienen lid te worden van dit netwerk en de tto-standaard te onderschrijven. Voor het lidmaatschap van het netwerk betalen scholen jaarlijks € 1.750,-. Per 1 november 2012 zijn er 126 scholen lid van het netwerk tto in Nederland. De meeste tto-scholen hebben Engels als tweede taal, er zijn twee scholen die Duits als tweede taal hebben gekozen. Deze zijn gevestigd in de grensstreek met Duitsland. Tweetalig onderwijs vindt met name plaats op vwo-afdelingen, maar ook op de havo en zeker op het vmbo is er een gestage groei waar te nemen.

OP WEG NAAR EEN TTO-SCHOOL

Scholen die tweetalig onderwijs willen invoeren, kunnen zich melden bij het tto-team van het Europees Platform. Tijdens een verkennend gesprek worden alle aspecten van het concept belicht.

Op basis van dit gesprek dient de school een aanvraag in om lid te worden van het netwerk. Bij goedkeuring wordt de school lid van het netwerk en heeft daarmee direct toegang tot de faciliteiten van het netwerk: uitwisseling tussen scholen, deelname aan netwerkvergaderingen en conferenties.

Vervolgens gaat de school zich voorbereiden op de invoering. Deze voorbereiding bestaat uit de scholing van de docenten en het aanpassen van het curriculum. Zodra de school de datum weet dat zij actief aan de slag gaat met tto, geeft zij dit door aan het Europees Platform.

Er bestaat de mogelijkheid om een startsubsidie aan te vragen, die onder de Bios-regeling valt. De subsidie is bestemd voor lesmateriaal en nascholing. Daarnaast zijn er nog andere subsidie-mogelijkheden waar scholen gebruik van kunnen maken, bijvoorbeeld voor nascholing van docenten in het buitenland en voor leerlingenuitwisseling.

Voortgangsbezoek

Als de eerste tto-leerlingen in het tweede leerjaar zitten, wordt de school bezocht door een commissie van twee mensen. Dit wordt een voortgangsbezoek genoemd. Tijdens dit bezoek, dat een hele dag in beslag neemt, wordt het stramien van de officiële visitaties gevolgd, maar er zit geen beoordeling aan vast. Tijdens dit bezoek worden gesprekken gevoerd met directie, tto-coördinator, ouders, leerlingen en vakdocenten en docenten Engels. Bovendien worden er lessen bijgewoond, waarbij gelet wordt op de didactische gedragingen van de docenten in de les. De school krijgt adviezen en aanbevelingen voor verbeteringen.

KWALITEITSZORG

Voor een havo/vwo-afdeling zal de eerste echte visitatie plaatsvinden als de eerste tto-leerlingen in het vierde jaar zitten. Het tto-programma wordt dan getoetst aan de 'Standaard'. De visitatiecommissie bestaat uit drie leden: twee experts en de ambtelijk secretaris van het Europees Platform. Scholen kunnen ervoor kiezen het tto-programma alleen in de onderbouw aan te bieden en tto-juniorschool te blijven. Maar ze kunnen ook tto aanbieden in de bovenbouw. In dat geval zal er een volgende visitatie plaatsvinden, zodra de eerste lichte leerlingen eindexamen heeft gedaan of in elk geval vijf jaar na het behalen van het tto-juniorcertificaat. Dan wordt het volledige programma van onder- en bovenbouw beoordeeld. Als ook dit voldoende resultaat heeft opgeleverd, volgt de status tto-seniorschool. Mocht de visitatiecommissie de resultaten van de school na het 'tto-juniorbezoek' of 'tto-seniorbezoek' onvoldoende vinden, dan vindt er na maximaal twee jaar een nieuwe visitatie plaats. Voor een vmbo-afdeling vindt de visitatie plaats nadat de eerste lichte leerlingen eindexamen heeft gedaan. De toetsing aan de vmbo tto-standaard vindt verder plaats op dezelfde wijze als bij het havo/vwo. Bij voldoende resultaat krijgt de school de status van vmbo tto-school.

Vijf jaar nadat een school de tto-junior-, tto-senior- of vmbo tto-status heeft behaald, volgt een zogenaamde collegiale hervisitatie. Een bezoek door een commissie van drie mensen: een expert, een schoolleider van een ervaren en gecertificeerde tto-school en de ambtelijk secretaris van het Europees Platform. Tijdens dit bezoek wordt gekeken of de school nog steeds voldoet aan de betreffende tto-standaard. Bij voldoende resultaat vindt na vijf jaar weer een dergelijke collegiale hervisitatie plaats en bij onvoldoende resultaat na twee jaar.

Kosten visitatie

Per visitatie – uitgezonderd het voortgangsbezoek – betalen de scholen een bedrag van € 3.200,-.

INSTRUMENTEN KWALITEITSZORG

Standaard Tweektalig onderwijs

De scholen uit het tto-netwerk hebben, onder coördinatie van het Europees Platform, de 'Standaard tweektalig onderwijs' ontwikkeld. In deze 'Standaard' (één voor havo-vwo en één voor vmbo) staan de minimum kwaliteitseisen omschreven waaraan een school moet voldoen om zich een tto-school te mogen noemen.

Het toetsingskader

De kwaliteit van het onderwijs is gedefinieerd aan de hand van vier domeinen uit de 'Standaard':

- opbrengsten/ resultaten
- onderwijsleerproces
- kwaliteitszorg
- randvoorwaarden

Deze vier domeinen zijn uitgewerkt in acht kwaliteitskenmerken die weer zijn onderverdeeld in indicatoren. Er is een profiel van competenties opgesteld, waaraan een tto-docent moet voldoen. Dit profiel maakt onderdeel uit van de 'Standaard' (domein B).

Vragenlijst

Voorafgaand aan de voortgangsbezoeken, visitaties en collegiale hervisitaties wordt de scholen gevraagd een vragenlijst in te vullen. Naast vragen over de algemene schoolgegevens bevat deze lijst onder andere vragen over de organisatie van de tto-afdeling en de behaalde resultaten. Bovendien is een checklist toegevoegd met (verplicht) toe te sturen documenten, waaronder het beleidsplan van de school met de visie van de school op internationalisering binnen de tto-afdeling en tweektalig onderwijs.

KWALITEITSZORG

In opdracht van de Nationale UNESCO Commissie heeft de SLO in samenwerking met het Europees Platform een kwaliteitskader ontwikkeld. Dit kwaliteitskader is gebaseerd op het UNESCO-profiel, beschreven in de brochure 'UNESCO geeft uw school een wereldprofiel', en op ervaringen. Aan de hand daarvan is er een uitgebreider profiel opgesteld. De functies van het kader zijn borging van de Kwaliteit en collegiale uitwisseling.

De visitatiecommissie

De visitatiecommissie bestaat uit twee of drie personen van verschillende UNESCO-scholen, een persoon van de Nationale UNESCO Commissie en een persoon van het Europees Platform. Tijdens de netwerkvergaderingen wordt besloten wie er namens welke school naar de te visiteren school gaat.

De visitatiecommissie rapporteert tijdens de eerstvolgende netwerkbijeenkomst de bevindingen van het bezoek.

De rapportage is opgebouwd uit: een beschrijving van de achtergrond van de school; een beschrijving van de opzet van de visitatie; een beschrijving van de gedane observaties; een bespreking van het ingevulde scoringsinstrument en tot slot een reflectie op het bezoek met tips.

Visitatie

Voor de visitatie plaatsvindt, stelt de school een agenda op voor het bezoek, vult het scoringsinstrument van het kwaliteitskader in en stuurt een aantal documenten toe waaronder de schoolgids en het beleidsplan internationalisering en UNESCO.

De visitatie duurt een dag(deel) en bestaat uit gesprekken, een rondleiding door de school, lesbezoeken en bezoeken aan één of meer activiteiten. De commissie spreekt met de directie, docenten, leerlingen en de UNESCO-coördinator. Deze geeft een toelichting op het ingevulde kwaliteitskader. Aan het einde van de dag overlegt de visitatiecommissie, waarna er een afsluitend gesprek is met de directie en de UNESCO-coördinator. Daarin geeft de commissie feedback op het kwaliteitskader en het bezoek van die dag.

Elke school wordt één keer in de drie jaar gevisiteerd. De twee tussenliggende jaren moeten de scholen die de UNESCO-status hebben een jaarrapport inleveren bij de Nationale UNESCO Commissie. Als een school twee jaar achter elkaar geen jaarrapport inlevert of niet deelneemt aan de netwerkbijeenkomsten, dan kan de school worden geschorst. Er is een format voor het jaarrapport, opgesteld door het hoofdkantoor van UNESCO in Parijs.

Kosten visitatie

Er zijn voor de school geen kosten verbonden aan de visitatie, noch aan het lidmaatschap.

INSTRUMENTEN KWALITEITSZORG

Het kwaliteitskader bestaat uit 35 kernelementen verdeeld over de onderdelen schoolbeleid, onderwijsleerproces, schoolorganisatie, kwaliteitszorg en communicatie. Een scoringslijst maakt onderdeel uit van dit instrument.

4.10 UNIVERSUMSCHOLEN

TYPERING PROFIEL

In 2005 heeft de Nederlandse overheid het Platform Bèta Techniek ingericht met als doel dat er in alle onderwijssectoren in 2010 15% meer uitstroom in de bètarichting is gerealiseerd. Eén van de programma's van het Platform Bèta Techniek is het Universum Programma, dat zich richt op havo/vwo van het voortgezet onderwijs. Het Universum Programma heeft in de looptijd intensief samengewerkt met het 'Jongeren en Technologie Netwerk Nederland' (Jet-Net); beide programma's versterkten elkaar.

Het Universum Programma bestaat uit twee fasen: een ontwikkelfase en een fase die gericht is op verankering van de resultaten uit de ontwikkelperiode. In de tweede fase gaat het om die processen die noodzakelijk zijn om bèta-activiteiten in school te organiseren, te verbeteren en te verankeren. Dit traject wordt Duurzaam Bèta genoemd.

Centraal in het Universum Programma staat het eigen instellingsbeleid van de school. De onderliggende gedachte is dat scholen die werken aan een integrale aanpak van het onderwijs in exacte vakken, genoeg goede bagage meegeven aan leerlingen waarop zij reële keuzes kunnen baseren. Scholen die aan het Universum Programma deelnemen, besteden aan verschillende thema's (aandachtsgebieden van het Universumkompas) extra aandacht. Daarnaast delen de Universumscholen hun kennis, ervaringen en de producten die zij ontwikkeld hebben met andere scholen binnen het programma. In het Universum Programma wordt naast de bèta-innovaties tevens de gehele schoolontwikkeling in ogenschouw genomen.

De participerende scholen dienen de doelstelling van het Platform Bèta Techniek te onderschrijven. Deze luidt: *15% meer*. Scholen kunnen daaraan tegemoet komen door 15% meer instroom te realiseren in de natuur- en

gezondheid- en/of natuur- en techniekprofielen, 15% meer doorstroom naar bèta-vervolgopleidingen of allebei. Scholen ontvangen voor hun inspanningen praktische ondersteuning en een stimuleringsbijdrage voor de periode van het programma. Er zijn op dit moment 183 Universumscholen, met soms één of meer zogenoemde volgscholen, waarmee de Universumschool intensief contact heeft.

Eind 2010 is het Universum Programma afgesloten, al blijven de activiteiten ingezet op de Universumscholen onverminderd doorgang vinden. De kennis en expertise die zijn opgebouwd tijdens het Universum Programma hebben hun weerklink gevonden in de programma's Bèta Excellent (2011-2012) en School aan Zet (2012-2015).

OP WEG NAAR EEN UNIVERSUMSCHOOL

Het Universum Programma heeft in totaal vijf tranches gekend. Bij de start van het Universum Programma heeft het Platform Bèta Techniek een beperkt aantal scholen benaderd die al veel aandacht besteedden aan exacte vakken. Deze scholen (28) vormden de eerste tranche. Voor de tweede tot en met vijfde tranche zijn alle scholen in Nederland benaderd. Veel volgscholen zijn in de vierde tranche Universumschool geworden. Met de start van de vijfde tranche in 2009 is het totaal aantal Universumscholen op 183 gekomen.

Het programma is afgesloten met een 'Duurzaamheidsprofiel', waar alle deelnemende scholen langs de lat van landelijke en programmadoelstellingen zijn gelegd.

KWALITEITSZORG

Het Platform Bèta Techniek maakt prestatieafspraken met de individuele scholen over de bèta-innovatie op schoolniveau om de '15%-doelstelling' te bereiken. Bij de start van het Universum Programma bestond de kwaliteitszorg uit een monitor en audit in het derde jaar, bestaande uit een collegiale monitor – een bezoek door een delegatie van andere scholen – en een afsluitend gesprek met de auditcommissie. Deze twee activiteiten zijn vanaf 2009 gecombineerd in één formule die de Bètafocus wordt genoemd. De Bètafocus is een cyclisch proces bestaat uit twee componenten:

- zelfevaluatie door de school;
- Bètafocusbijeenkomst: een leergesprek met een groep scholen onder supervisie van de auditcommissie.

De Auditcommissie

De auditcommissie bestaat uit twaalf externe leden en wordt ondersteund vanuit het Platform Bèta Techniek door een secretaris en een projectleider. Deze externe leden komen onder andere uit het bedrijfsleven, het voortgezet onderwijs, het hoger en wetenschappelijk onderwijs en organisatieadviesbureaus. Bij de Bètafocusbijeenkomst zijn twee van de twaalf leden betrokken.

Bètafocusbijeenkomst

De Bètafocusbijeenkomst is een bijeenkomst waarbij een vertegenwoordiger van de schoolleiding en de Universumcoördinator of vakdocent van elke school (drie à vier scholen) uit het cluster aanwezig is en twee leden van de auditcommissie.

De focusgroep krijgt vooraf uitleg over het invullen van de zelfevaluatie en over het leergesprek door een afvaardiging van de projectleiding van het Universum Programma.

De Bètafocusbijeenkomst vindt ieder jaar plaats en duurt drie tot vier uur, afhankelijk van het aantal scholen in de focusgroep. Het gaat om een cyclisch leerproces, waarbij steeds verbeterpunten doorgevoerd kunnen worden en ervan wordt geleerd.

Elke school presenteert haar inspanningen door middel van een zelfevaluatie in de vorm van een powerpointpresentatie waar een format met instructie voor is ontwikkeld. Deze zelfevaluatie zijn vooraf aan alle scholen toegestuurd. Op basis van de presentatie formuleert elke school vóór het leergesprek twee tips voor de collega-scholen. Na de presentatie stellen de overige scholen en de leden van de auditcommissie zich op als *critical friends*, en bevragen de presenterende school en voorzien de school van adviezen. De leden van de auditcommissie geven ook adviezen vanuit hun bredere kennis en ervaringen binnen het programma.

De twee leden van de auditcommissie maken een verslag dat onderdeel vormt van het cyclische proces, met daarin aandacht voor de realisatie van de bestaande prestatieafspraken, een vooruitblik met verbeterpunten en aanpak en nieuwe prestatieafspraken. Het verslag wordt gebruikt als verantwoording naar de Universumprojectleiding. Op basis hiervan wordt beoordeeld of de stimuleringsbijdrage aan de school wordt gecontinueerd en of de school in aanmerking komt voor het vervolgtraject Duurzaam Bèta.

INSTRUMENTEN KWALITEITSZORG

Het Universum Programma heeft verschillende formats, documenten en instrumenten ontwikkeld.

Er zijn formats ontwikkeld voor:

- Plan van aanpak Universum Programma/Duurzaam Bèta;
- Agenda en verslag Bètafocusbijeenkomst;
- Format powerpoint zelfevaluatie.

Daarnaast zijn er nog drie documenten ontwikkeld voor de scholen: een Draaiboek Bètafocus en een serie van twee handreikingen voor het evalueren van bèta-activiteiten ('Versterk uw begrip op Bèta' en 'Grip op Bèta', i.s.m. KPC Groep, augustus 2010).

Het draaiboek is een uitwerking van de inhoudelijke en praktische aspecten van de Bètafocus. Bovendien zijn in de bijlagen instrumenten en formats opgenomen die als hulpmiddel dienen bij de voorbereiding en uitvoering van de Bètafocus.

De handreikingen voor het evalueren van bèta-activiteiten bevatten handige tips voor het verzamelen van informatie die nodig is bij het beoordelen op welke manier een activiteit bijdraagt aan het realiseren van een doelstelling. Daarnaast laten ze ook de relatie tussen de kwaliteitsbewaking en schoolontwikkeling zien.

Zelfevaluatie/De Bètavlieger

In het eerste gedeelte van de Bètafocus is het vliegermodel leidend. Dit is een schematische weergave om van het hoofddoel via subdoelen en activiteiten uiteindelijk te komen tot verbeterpunten. Met dit vliegermodel kan ook een spel gespeeld worden. De gegevens met betrekking tot doelen, subdoelen, activiteiten en verbeterpunten die met dit spel verzameld worden, kunnen weer ingevuld worden in het zelfevaluatieformulier en het format van de powerpointpresentatie. Stap voor stap wordt per dia aangegeven welke informatie daarin opgenomen moet worden. De Bètavlieger is opgenomen in het 'Draaiboek Bètafocus'.

Het Universumkompas, dat opgenomen is in het draaiboek, kan gebruikt worden om themagewijs de subdoelen uit bovengenoemde vlieger te formuleren.

Duurzaam Bèta

De laatste periode van het Universum Programma staat in het teken van het verduurzamen van de behaalde resultaten van de Universumscholen. De centrale vraag voor de school is of de bèta-activiteiten, ontwikkeld in het kader van het Universum Programma, geïmplementeerd zijn in het reguliere beleid van de school. Duurzaam Bèta is niet bedoeld voor het opstarten en uitbouwen van activiteiten als zodanig, maar om de processen die voorwaardenscheppend zijn voor de activiteiten te organiseren, te verbeteren en te verankeren. Dit traject is erop gericht dat de schoolorganisatie in en na 2010 zonder additionele middelen van het Universum Programma de bètaresultaten weet te behouden.

Duurzaam Bèta verschuift de focus van ontwikkeling naar verankering door middel van het evalueren van activiteiten, draaiboeken, jaarplannen en beleidsplannen, overlegstructuren ontwikkelen, et cetera. Het zwaartepunt van de inhoud van Duurzaam Bèta ligt op de volgende thema's: visie en strategie, personeels-, proces-, kwaliteits- en financieel management en leiderschap.

Ook in Duurzaam Bèta is gebruikt gemaakt van de Bètavlieger en het Leergesprek, waarbij de nadruk met name lag op de visie en de ondersteunende processen op korte en lange termijn. Daarnaast konden scholen additioneel de Duurzaam Bèta-scan invullen, waar schematisch in een spindigram de aandachtspunten ten aanzien van een aantal thema's geformuleerd staan. De scan is een optioneel onderdeel, en is terug te vinden in het 'Draaiboek Bètafocus'.

4.11 WETENSCHAPSORIËNTATIE (WON AKADEMIE)

TYPERING PROFIEL

De WON Akademie heeft als doel vwo-leerlingen vertrouwd te maken met wetenschappelijk denken en werken, door middel van het 'vak' wetenschapsoriëntatie. De 'Doelen en Eindtermen' en de 'Leerlijn van WON Akademie' beschrijven en structureren de wetenschappelijke kennis, vaardigheden en attitude waar het daarbij om gaat. Centraal staat het streven naar de ontwikkeling van kritisch denken, nieuwsgierigheid, creativiteit en *open-mindedness*.

Leerlingen van de aangesloten scholen houden zich vanaf de brugklas tot vwo 6 bezig met wetenschappelijk onderzoek in alle disciplines: alfa, bèta, gamma, en combinaties hiervan. De scholen dragen er zorg voor dat het onderwijs gericht is op de 'Doelen en Eindtermen' van de WON Akademie, en dat de daarin genoemde wetenschappelijke termen/begrippen ook daadwerkelijk aan de orde komen. Binnen de WON Akademie wordt

een leerlijn ontwikkeld en aan de scholen aangeboden. Ook daaraan committeren de scholen zich, maar de pedagogisch-didactische vormgeving is een zaak van de scholen zelf. Er wordt dus geen 'verplichte' methode aangeboden, maar een beschrijving van een gefaseerde weg naar de 'Doelen en Eindtermen', bedoeld als leidraad bij de ontwikkeling van concrete lessen/lesonderdelen door docenten. Daarnaast kunnen scholen ideeën opdoen uit voorbeelden van projecten/onderzoeksopdrachten van collega-scholen.

Scholen die deel uitmaken van de WON Akademie bepalen zelf hoe ze wetenschapsoriëntatie praktisch en roostertechnisch organiseren (in de vorm van vaste uren per week of in projectweken, als apart vak of geïntegreerd in alle vakken, enzovoort).

Deelnemende scholen betalen jaarlijks € 6.500,- aan de WON Akademie. Er zijn op dit moment veertig scholen aangesloten, en naar verwachting zal zeer binnenkort het (maximale) aantal van vijftig bereikt zijn.

OP WEG NAAR WON AKADEMIE-SCHOOL

Scholen die voldoen aan de voorwaarden zoals omschreven in het charter, kunnen toetreden tot de WON Akademie. Als een school zich aanmeldt als kandidaat-lid, dan beoordeelt het bestuur van de WON Akademie de kandidatuur op de mate waarin deze school al heeft geïnvesteerd in draagvlak en faciliteiten binnen de school. Als de kandidaat-school voldoet aan dit criterium, dan legt het bestuur de kandidatuur voor aan de aangesloten scholen in de regio. Mocht een WON Akademie-school uit concurrentieoverwegingen bezwaar hebben tegen toetreding van de kandidaat-school, dan kan deze dat beargumenteerd kenbaar maken. Het bestuur zal de kandidaat-school dan niet toelaten tot de WON Akademie.

KWALITEITSZORG EN (COLLEGIALE) VISITATIE

1 WON Akademie-scholen nemen deel aan:

- docentenconferenties (twee maal per jaar);
- de jaarlijkse schoolleidersbijeenkomst;
- de jaarlijkse WON Manifestatie;
- de collegiale visitatie, die de kwaliteit van wetenschapsoriëntatie op de scholen moet waarborgen;
- regionale netwerken in het kader van het regionale organisatie-model in opdracht van de WON Akademie.

Collegiale visitatie vindt één keer per twee jaar plaats door de scholen onderling. Voorafgaand aan de visitatie schrijft de school een evaluatie, waar geen formeel instrument voor is. De bezoekers van de andere scholen lezen eerst de zelfevaluatie en bezoeken dan de school. Tijdens het bezoek hebben de (collegiale) bezoekers gesprekken met de schoolleiding en het WON-team.

2 Voor WON-docenten die weinig ervaring hebben met wetenschap en onderzoek is er een bijscholingscursus. Die cursus bestaat uit inleidingen in de wetenschapsfilosofie en het aanleren van diverse methoden van onderzoek. De praktijk staat centraal: hoe kunnen docenten vorm geven aan Wetenschapsoriëntatie en de leerlingen daarin begeleiden?

3 WON Akademie-scholen worden gecertificeerd als ze voldoen aan de volgende voorwaarden:

- Er is een WON-team, zodat continuïteit, collegiale steun en feedback gewaarborgd zijn. Een van de teamleden is aangewezen als WON-coördinator en daarmee verantwoordelijk voor de gang van zaken binnen Wetenschapsoriëntatie.
- Er is een aantoonbaar vaste plek voor Wetenschapsoriëntatie in het curriculum en in het personeelsplan (eventueel nader geconcretiseerd in het rooster of de lessentabel).
- Er is een duidelijk gestructureerd programma, gebaseerd op de 'Doelen en Eindtermen' van de WON Akademie, met een duidelijke lijn van brugklas tot eindexamen en een weloverwogen aanpak van evaluatie en toetsing.
- Er zijn voldoende geschoolde docenten c.q. docenten die de (verplichte) scholing volgen/hebben gevolgd.

4 De WON Akademie monitort de scholen door ze minimaal een keer per jaar te bezoeken. Eén bureaumedewerker en één bestuurslid bezoeken de school en hebben een gesprek met de schoolleiding en het WON-team. Deze gesprekken worden zo informeel mogelijk gehouden, omdat de stichting vindt daarmee een beter beeld van de school te krijgen dan via afvinklijstjes.

BESCHRIJVING ONDERWIJSCONCEPTEN

4.12 DALTONSCHOLEN

TYPERING CONCEPT

Helen Parkhurst is de grondlegger van het Daltononderwijs. Ongeveer honderd jaar geleden begon zij in Amerika te experimenteren met een nieuwe onderwijsvorm die ook in Nederland is overgenomen en uiteindelijk in 1928 tot de eerste Nederlandse Daltonschoon leidde. De drie belangrijkste pijlers van het Daltononderwijs zijn: vrijheid in gebondenheid; zelfstandigheid en samenwerking.

(Aspirant-)Dalton scholen zijn verenigd in de Nederlandse Dalton Vereniging, die een platform biedt voor kennis- en ervaringsuitwisseling, scholingsfaciliteiten stimuleert en de Daltonlicentie aan onderwijsinstellingen en Daltoncertificaten aan docenten afgeeft.

Er zijn op dit moment 24 Dalton scholen voor voortgezet onderwijs in Nederland. Een school betaalt jaarlijks contributie aan de vereniging. Dit bedrag is opgebouwd uit een vast bedrag van € 51,50 en een bedrag van € 3,- per leerling.

OP WEG NAAR EEN DALTONSCHOOL

Om een Dalton school te worden moet een school drie stappen nemen:

Stap 1 Oriënteren en lid worden

Dit is de oriëntatiefase, waarin de school onderzoekt of het concept Dalton onderwijs bij haar past.

De school kan al een beroep doen op de Nederlandse Dalton Vereniging, bijvoorbeeld door te vragen om het geven van voorlichting op school aan het team en de ouders en om in contact te komen met andere Dalton scholen. Als het management van een school vervolgens besluit een Dalton school te willen worden, moet deze school lid worden van de Nederlandse Dalton Vereniging. Zij zijn dan aspirant-lid. Gedurende vier jaar heeft het management de tijd om de school om te vormen tot een Dalton school.

In deze periode moet de school een Dalton Ontwikkel Plan (DOP) schrijven en overhandigen aan de vereniging. Dit kan voordat zij lid worden van de vereniging of nadat zij ongeveer 2,5 jaar lid zijn.

Stap 2 Ontwikkelen

In deze fase worden de acties uitgevoerd die staan beschreven in het Dalton Ontwikkel Plan.

In de periode vóórdat de licentievisitatie plaatsvindt, moet de school de volgende acties ondernemen:

- De docenten moeten geschoold worden, zodat zij allen gecertificeerd Dalton docent zijn. Deze scholing loopt via erkende opleidingsinstellingen.
- De aspirant Dalton school maakt gebruik van collegiale consultatie van erkende Dalton scholen voor advies en een eerste check van de Dalton aspecten binnen de school. Deze kritische check kan ook uitgevoerd worden door een schoolbegeleidingsdienst, hogeschool of adviesbureau.
- De school neemt deel aan regio activiteiten voor uitwisseling van kennis en ervaringen.

Stap 3 Visitatie en licentie

Een school kan binnen vijf jaar een aanvraag doen voor een eerste visitatie voor het verkrijgen van een licentie.

Als dat niet is gedaan binnen vijf jaar nadat de school lid is geworden, plant de vereniging zelf een visitatie. Als de school voldoet aan de kwaliteitseisen conform de indicatoren van de zelfevaluatie en visitatie, krijgt de school de licentie Erkend Dalton school. De school krijgt die licentie voor vier jaar. Daarna wordt de school elke vier jaar

opnieuw gevisiteerd. Mocht de school bij een visitatie niet voldoen aan de juiste kwaliteitseisen, dan krijgt de school aanbevelingen hoe zij er voor kunnen zorgen binnen twee jaar de licentie te behalen of te behouden en wordt de school na twee jaar weer bezocht.

KWALITEITSZORG

De kwaliteitszorg bestaat uit:

- scholing van docenten door erkende opleidingsinstituten (wordt niet door de vereniging zelf georganiseerd);
- zelfevaluatie school;
- visitaties.

De visitatiecommissie

De visitatiecommissie bestaat uit externe collega's van erkende Daltonscholen te weten een voorzitter en ten minste één andere visiteur. Docenten, Daltoncoördinatoren en directeurs van lidscholen kunnen visiteur worden. Docenten dienen daarvoor eerst het Daltoncertificaat te hebben behaald. De Vereniging verzorgt deze scholing. De visitateurs worden elk jaar bijgeschoold. De NDV betaalt de kosten voor deze scholing. De visitateurs ontvangen een vergoeding: € 240,- voor de voorzitter en € 160,- voor de visiteur/stagiair. Daarnaast kunnen zij onkosten declareren.

De visitatie

Voorafgaand aan de visitatie voert de school een zelfevaluatie uit. Vervolgens wordt de school bezocht door een team van visitateurs, dat de kwaliteit onderzoekt aan de hand van dezelfde indicatoren die in de zelfevaluatie zijn opgenomen. Dit bezoek duurt een hele dag. Tijdens het bezoek voert het visitatieteam gesprekken met directie, bevoegd gezag, docenten, mentoren, leerlingen en ouders. Het visitatieteam maakt van het bezoek een verslag en brengt aan de Nederlandse Dalton Vereniging advies uit over het al dan niet verstrekken van een licentie. De beslissingsbevoegdheid ligt bij het bestuur van de NDV.

Kosten visitatie

De kosten van de visitatie worden betaald uit de contributie. De scholen betalen niet apart voor de visitaties.

INSTRUMENTEN KWALITEITSZORG

Format Zelfevaluatie en visitatie

Zowel de school als de visitatiecommissie maakt gebruik van het format 'Zelfevaluatie en visitatie'. Het format bestaat uit zeven criteria met indicatoren. Zowel de scholen als de visitatiecommissie noteren hierbij een toelichting. De zeven criteria zijn: Daltonbeleid/daltonontwikkelingsplan, vrijheid/eigen verantwoordelijkheid, zelfstandigheid, samenwerking, relatie met de Daltonregio, betrokkenheid bestuur ten opzichte van het Daltononderwijs en betrokkenheid ouders ten opzichte van het Daltononderwijs. In het format is ruimte opgenomen voor opmerkingen van de school, voor evaluatie van aanbevelingen uit de vorige visitatie en voor advies van de visitatiecommissie.

De schoolreactie

De schoolreactie is een formulier dat de school invult na de visitatie en dient als reflectiedocument. De school verwerkt hierin de aanbevelingen van het visitatieteam en zet deze om in actiepunten, gekoppeld aan een tijdpad.

4.13 HAVISTEN COMPETENT NAAR HET HBO

TYPERING CONCEPT

HaCo-scholen (havisten competent naar het hbo) hebben het onderwijsprogramma zo ingericht dat het onderwijs beter aansluit op het hbo. Hiertoe heeft het samenwerkingsverband van meerdere havo-scholen (Havisten Competent, HaCo) een speciaal lespakket en vijf methoden ontwikkeld. Deze zijn:

- 1 Toespitsing op de kenmerken van havoleerlingen.
- 2 Een positief en stimulerend pedagogisch klimaat.
- 3 Een boeiende lesomgeving.
- 4 Vijf competenties waaraan een leerling moet voldoen als hij naar het hbo gaat, vastgelegd in een competentieprofiel.
- 5 Regelmatig overleg met hbo-instellingen.

Aan deze vijf methoden zijn criteria verbonden. Deze kunnen gebruikt worden door de school om te toetsen of hun lessituaties voldoen aan de vijf punten van de HaCo-ontwerpeisen.

De HaCo-scholen zijn lid van het netwerk Havisten Competent. Dit is een stichting die de volgende activiteiten organiseert voor haar leden:

- één keer per jaar een conferentie over een bepaald thema;
- één keer per jaar een bijeenkomst voor alle schoolleiders waar het beleid voor het komende jaar wordt afgestemd;
- een aantal gebruikersdagen;
- regionale netwerkdagen op docentniveau;
- onderlinge visitaties.

Er zijn nu in totaal 31 scholen (aspirant-)lid. Zij betalen een bijdrage van € 2.000,- per jaar. Daarnaast betalen de scholen een eenmalige bijdrage van € 2.500,- voor gebruik van het lesmateriaal.

OP WEG NAAR EEN HACO-SCHOOL

Aanmelding

Een school meldt zich als kandidaat aan bij de stichting Havisten Competent en levert daarbij de volgende gegevens aan: contactgegevens school en contactpersonen, een studiegids van de school, een korte omschrijving van de reden tot aanmelding en een korte omschrijving van het plan van aanpak tot invoering HaCo.

Eerste bezoek: oriënterend gesprek/coachend gesprek

De directie van de nieuwe school heeft een gesprek met een ambassadeur van de stichting. De stichting heeft vier over het land verspreide ambassadeurs. Het zijn schoolleiders of coördinatoren die hebben meegewerkt aan de ontwikkeling van het lesmateriaal. Het gesprek tussen een nieuwe school en de ambassadeur heeft tot doel:

- het informeren over het HaCo-netwerk en de doelstellingen;
- het bespreken van de argumenten tot deelname van de nieuwe school;
- het doornemen van het visitatieformulier;
- het bespreken van de aanpak van de school voor invoering van HaCo.

Naar aanleiding van dit gesprek wordt er een advies opgesteld voor het bestuur om aspirant-lid te kunnen worden van het netwerk. Na positief besluit wordt de school aspirant-lid van het netwerk. De school tekent een convenant en betaalt zijn jaarlijkse bijdrage. Dit bedrag wordt door de leden gezamenlijk vastgesteld. Als de school aspirant-lid is, mag deze al wel op de website vermelden dat zij zich aan het ontwikkelen zijn tot HaCo-school.

Tweede bezoek: eerste visitatie

Na circa twee jaar na toetreding tot aspirant-lid volgt een tweede bezoek. Dit is de eerste visitatieronde. Dit is een collegiale visitatie die een hele dag duurt: minimaal twee andere schoolleiders/coördinatoren van HaCo-scholen bezoeken de school en voeren gesprekken met schoolleiding, leerlingen en docenten. Deze gesprekken worden gevoerd aan de hand van een vooraf door de school ingevuld visitatieformulier. Bij voldoende resultaat en als minimaal één lichter scholieren de school heeft verlaten, ontvangt de school het keurmerk Havisten Competent. De stichting heeft deze naam als merk gedeponereerd.

KWALITEITSZORG

Dit jaar (2013) vindt de tweede visitatieronde plaats. Deze visitatie wordt uitgevoerd door twee leden van het bestuur van de stichting. Na deze ronde zal de stichting het visitatiesysteem evalueren en besluiten hoe verder te gaan.

Kosten visitatie

De eerste ronde van visitaties zijn collegiale visitaties, waar geen kosten aan zijn verbonden. De tweede ronde wordt door de bestuursleden gedaan en de kosten daarvan worden vergoed uit de donateursbijdrage.

INSTRUMENTEN KWALITEITSZORG

De stichting heeft een visitatieformulier ontwikkeld om de kwaliteit te meten. Het formulier bestaat uit zeven hoofdstukken:

- 1 het fact sheet waarin de feitelijkheden ten aanzien van de stand van zaken van 'Havisten Competent'® worden weergegeven;
- 2 de zelfevaluatie;
- 3 de beschrijving van de ambities van de school;
- 4 de constatering van de visiterenden op grond van hun observaties en gesprekken;
- 5 de opmerkingen van de gevisiteerden;
- 6 de vaststelling van het visitatierapport;
- 7 de suggestie van een beschrijving van de niveaus die bereikt worden in de realisatie van havisten competent® in de school.

4.14 MONTESSORIONDERWIJS

TYPERING PROFIEL

Richtinggevende documenten voor de visitatie van scholen voor voortgezet montessorionderwijs zijn 'Het Montessorionderwijs in de 21ste eeuw' en de daarvan afgeleide zes karakteristieken. (Het Montessorionderwijs in de 21ste eeuw, kan worden gedownload via www.montessori.nl.) De zes karakteristieken leiden tot een serie competenties waarover vmo-docenten dienen te beschikken en die apart beschreven zijn. Het gaat om de volgende zes karakteristieken:

- 1 hoofd, hart en handen
- 2 leren kiezen
- 3 reflecteren
- 4 sociaal leren
- 5 samenhang in leerstof
- 6 binnen en buiten school

De montessorischolen zijn aangesloten bij de Nederlandse Montessori Vereniging, die uit vier secties bestaat met ieder een eigen bestuur. De sectie Het Jonge Kind (HJK), de sectie Basisonderwijs (BAO), de sectie Voortgezet onderwijs (VMO) en de sectie Opleiding, Begeleiding en Ontwikkeling.

De vereniging heeft als hoofdtaken het voeren van het secretariaat, het vertegenwoordigen van de belangen van montessorionderwijs en opvoeding en het bewaken van de kwaliteit van het onderwijs.

Er zijn op dit moment zestien scholen voor voortgezet montessorionderwijs in Nederland. De contributie voor (aspirant-)leden bedroeg in het schooljaar 2010/2011 € 7,60 voor leden en € 6,45 voor aspirant-leden per leerling.

OP WEG NAAR EEN MONTESSORISCHOOL

Als een school montessorischool wil worden, moet een aantal stappen gezet worden. De school moet zich aanmelden bij de Nederlandse Montessori Vereniging met een motivatiebrief, waarin onder andere wordt aangesloten op Montessoriprincipes zoals die zijn beschreven in de nota 'Montessorionderwijs voor de 21ste eeuw', op de zes vmo-karakteristieken en het docentprofiel vmo. Er vindt dan een kennismaking plaats met een delegatie uit het sectiebestuur. Er worden afspraken gemaakt over de eerste toetsing om aspirant-lid te kunnen worden. De eerste toetsing voor toelating als aspirant-lid vindt plaats door het dagelijks bestuur van de Nederlandse Montessori Vereniging. Deze toetsing bestaat uit:

- het bestuderen van schooldocumenten zoals de schoolgids, het schoolplan en overige relevante documenten;
- een toetsingsgesprek;
- afspraken maken over scholingstraject.

Het sectiebestuur adviseert de betreffende sectie. Na positief advies volgt na twee jaar een eerste visitatie voor erkenning als Montessorischool. Een school die niet is toegelaten kan beroep aantekenen.

KWALITEITSZORG

De kwaliteitszorg bestaat uit een zelfevaluatie en een visitatie. Als een school eenmaal erkend is, volgt eens in de vijf jaar een visitatie. Als bij visitatie bepaalde onderdelen niet voldoende scores, vindt er binnen twee jaar na het verschijnen van het visitatierapport een her-visitatie plaats. Bij de her-visitatie wordt alleen naar de onvoldoende onderdelen gekeken. Per jaar worden vier scholen bezocht.

De visitatiecommissie

De visitatiecommissie bestaat uit drie vaste leden, te weten een onafhankelijke voorzitter, een vertegenwoordiger van het montessori basisonderwijs, de ambtelijk secretaris en uit schoolleiders van de vier in dat jaar te visiteren scholen. Per te visiteren school wordt een subcommissie samengesteld die bestaat uit de drie vaste leden, aangevuld met twee van de vier schoolleiders.

De visitatie

De visitaties vinden plaats in de winter of in het voorjaar, en de visitatiecommissie komt bijeen vóór de zomer om ze voor te bereiden. Er wordt dan ook een datum vastgelegd voor een scholingsdag van de visitatiecommissie. Op die dag worden de leden van de visitatiecommissie geschoold in het beoordelen en bespreken van de zelfevaluaties en in het voeren van de gesprekken tijdens de visitatie. Na de zomer schrijven de scholen hun zelfevaluatie, aan de hand van een lijst met aandachtspunten. De auteurs van dit document krijgen vooraf een training, zodat ze weten hoe ze de zelfevaluatie moeten uitvoeren. De voorzitter en de ambtelijk secretaris beoordelen de zelfevaluaties op bruikbaarheid. Vervolgens krijgen de visitatiecommissieleden de zelfevaluaties.

De visitatie zelf duurt twee dagen en bestaat uit lesbezoek en panelgesprekken. Er worden halve lessen bijgewoond door de commissie, die deze beoordeelt aan de hand van een Kijkwijzer. De panelgesprekken worden gevoerd met opstellers van de zelfevaluatie, leerlingen, ouders, docenten, leerlingbegeleiders en schoolleiding. Aan het eind van de tweede dag volgt een mondelinge rapportage aan de school. De schriftelijke concept-rapportage volgt binnen vier weken. De school kan dan nog reageren op feitelijke onjuistheden in het rapport. Het definitieve rapport, met opmerkingen van de school en het advies, wordt naar het sectiebestuur gestuurd. Deze beslist over (behoud van) erkenning als montessorischool. Mocht een school na visitatie zijn erkenning verliezen, dan kan de school gemotiveerd een *second opinion* aanvragen. Binnen zes maanden wordt de school dan door een andere commissie gevisiteerd.

Kosten visitatie

De kosten van de visitatie worden betaald uit de contributie. De scholen betalen daarnaast een bedrag aan het visitatiespaarsysteem. Per school is dit een bedrag tussen de € 150,- en € 1.200,- afhankelijk van het aantal leerlingen. De scholen betalen ook de eventuele overnachtingskosten. In geval van een her-visitatie of van een *second opinion* zijn de kosten van visitatie voor de school.

INSTRUMENTEN KWALITEITSZORG ZELFEVALUATIE

De scholen schrijven een zelfevaluatie. Dit doen zij aan de hand van aandachtspunten die vooraf met de schrijvers van de evaluatie worden besproken tijdens een trainingsdag. Daarbij maken zij gebruik van de 'Lijst van standaarden voor erkenning van vmo-scholen'.

Lijst van standaarden voor erkenning van vmo-scholen

Deze 'Lijst van standaarden voor erkenning van vmo-scholen' bevat indicatoren vóór zes domeinen waarop de scholen worden beoordeeld tijdens de visitatie:

- 1 doelstellingen van de school;
- 2 pedagogisch klimaat;
- 3 didactische uitvoering;
- 4 opbrengsten: leerresultaten en voortgang in ontwikkeling;
- 5 organisatie;
- 6 deskundigheid personeel.

Voor het verkrijgen van erkenning moet een school voldoende scores op de standaarden 2, 3, 5 en 6. Bij verlenging van een erkenning moeten alle standaarden voldoende scores.

Kijkwijzer

De lesbezoeken worden beoordeeld aan de hand van een Kijkwijzer. De Kijkwijzer is een lesobservatieformulier dat is afgeleid van de lijst van standaarden voor erkenning vmo-scholen.

5 Samenvatting

TYPERING VAN DE SCHOLEN

In dit onderzoek staan profielscholen centraal. De meeste scholen gebruiken overigens niet de term 'profiel'. Dat is alleen het geval bij de Cultuur*Profiel*Scholen en de Begaafdheids*profiel*scholen. Alle andere scholen dragen namen die wel verwijzen naar een speciaal 'karakter' of speciale onderwijskundige visie van de school, zoals Daltonschool, Technasium, tweetalig onderwijs. Scholen kunnen meerdere profielen (karakters of visies) hebben en zowel Daltonschool zijn als tweetalig onderwijs aanbieden. Een school kan ook naast het regulier onderwijs een bepaald profiel aanbieden. Dit geldt overigens niet voor de scholen met een specifiek onderwijskundige visie zoals bij Montessori- en Daltonscholen: je bent een Dalton- of Montessorischool.

Alle beschreven profielen maken deel uit van een vast verband, zoals een vereniging of stichting (vier scholen), een netwerk (zeven scholen) of een platform (twee scholen). Daarnaast is er het lidmaatschap van een expertisecring. De belangrijkste doelen die deze verbanden hebben zijn het delen van kennis en ervaringen en het vaststellen en bewaken van de kwaliteitseisen van het onderwijs. De meeste scholen betalen daarvoor een jaarlijkse bijdrage.

HOE LID WORDEN

Sommige scholen starten met een oriëntatiefase alvorens te (mogen) toetreden tot vereniging of netwerk. Een gesprek kan deel uitmaken van de lidmaatschapsprocedure en sommige profielscholen moeten eerst een zelfevaluatie uitvoeren. Beide zijn bedoeld om motivatie te peilen en te kijken hoe ver de school zich al heeft ontwikkeld richting het nieuwe profiel. In een aantal gevallen worden scholen eerst aspirant-lid en pas na beoordeling tijdens een visitatie definitief lid.

KWALITEITSZORG

De kwaliteitszorg bestaat meestal uit een combinatie van een zelfevaluatie door de school en een visitatie of audit. Daarnaast maakt bij sommige scholen deskundigheidsbevordering deel uit van het op peil houden van de kwaliteit. In een enkel geval werkt een competitie-element, in de vorm van de verkiezing van de beste onderzoeksprestatie, als stimulans om het onderwijs op een hoger niveau te krijgen. De visitaties kunnen adviserend of beoordelend van aard zijn. Bij de zelfevaluatie en de visitaties wordt in de regel een lijst met criteria en indicatoren gebruikt. Een overzicht van de gebruikte instrumenten is terug te vinden in de matrix op bladzijde 30.

Scholen die geen beschermd profiel hebben, voeren regelmatig visitaties uit: één tot twee keer per jaar. Deze bezoeken zijn bedoeld ter ondersteuning. De scholen die wel een beschermd profiel hebben worden eens in de drie tot vijf jaar gevisiteerd. Leden van één profiel moeten in de twee tussenliggende jaren een schriftelijk jaarrapport uitbrengen.

DE VISITATIECOMMISSIE EN DE VISITATIE

In de meeste gevallen bestaat de visitatiecommissie uit ongeveer drie tot vier personen, waarvan één persoon van de vereniging/platform in combinatie met één of meer schoolleiders van al erkende profielscholen, soms aangevuld met een deskundige uit het veld. In één geval is er sprake van het inhuren van een certificeringsbureau en in één geval van een grote groep deskundigen uit het bedrijfsleven of hoger onderwijs. De visitatie bestaat uit gesprekken met verschillende betrokkenen binnen de school, lesbezoek en het bespreken van de zelfevaluatie. De visitaties duren een hele dag, in één geval twee dagen. Dit is zonder de voorbereidingstijd en de rapportage achteraf.

KOSTEN VISITATIE

In de meeste gevallen worden de visitaties bekostigd uit de contributiebijdrage van de lidscholen. Die variëren van € 1.000,- tot € 6.000,- per jaar. Eén profiel vraagt naast de contributie een apart bedrag voor een visitatiespaarsysteem en één beschreven profiel berekent de visitatiekosten door. Er zijn profielscholen die geen lidmaatschapskosten betalen. Eén vereniging ontvangt tot 2013 subsidie voor de visitaties. Vanaf 2013 moeten de visitaties op een andere manier bekostigd worden. Kijkend naar hoe de andere profielscholen dat in Nederland doen, valt het op dat de ureninvestering in het visitatiebezoek ongeveer gelijk is, maar de contributie beduidend hoger ligt (€ 1.500,- tot € 6.000,-). Daarnaast betalen twee profielschooltypes apart een bedrag voor de visitaties.

Profiel	Zelfevaluatie-instrument ¹	Zelfevaluatie-instrument door leerlingen in te vullen ¹	Reflectiedocument op visitatie	Lijst van criteria met indicatoren ²	Kijkwijzer/ Observatieformulier	Beschrijving van programma-eisen	Competentieprofielen/ Lijst descriptoren	Rapportageformulier visitatiecommissie	Vragenlijst School (s)/ Visitatiecommissie (v)
Montessorischolen	X ³		X	X	X			X	
Daltonscholen	X ⁵		X						
Wetenschapsoriëntatie (WON Akademie)				X		X			
Tweetalig onderwijs (tto)			X	X	X	X	X	X	X ^(s)
Elos				X	X	X	X	X	X
UNESCO-scholen	X								X ^(v)
HaCo-scholen – Havisten competent naar het hbo	X		X	X			X	X	X
Eigentijds onderwijs									
Technasium-scholen				X ⁴		X			
Universumscholen	X ⁶			X					
Begaafdheidsprofiel scholen	X								
Cultuurprofiel scholen	X	X						X	X ^(v)
LEOH: UniqXL	X ⁴		X	X		X	X		
Topsport Talentscholen	X		X	X	X	X		X	X ^(v)

- 1 Bij een zelfevaluatie-instrument/zelfbeoordelingsinstrument wordt gevraagd een beschrijving of een score aan te geven per indicator.
- 2 Een lijst van criteria met indicatoren bevat geen scoremogelijkheid.
- 3 Er is geen instrument/format voor ontwikkeld, maar de scholen krijgen een training waarin ze leren hoe ze een zelfevaluatie moeten schrijven op basis van de lijst van standaarden.
- 4 Lijst is nog in ontwikkeling.
- 5 Zowel door school als door visitatiecommissie in te vullen.
- 6 Bij het zelfevaluatie-instrument horen verschillende formats en documenten.

Geraadpleegde bronnen

ALGEMENE WEBSITES

www.begaafdheidsprofielcholen.nl
www.cps.nl
www.cultuurprofielcholen.nl
www.dalton.nl
www.durvendelendoen.nl/scholen/wat/Platform-Eigentijds-Onderwijs
www.europeesplatform.nl/tto
www.europeesplatform.nl/elos
www.europeesplatform.nl/unesco
www.havistencompetent.nl
www.jenaplan.nl
www.jet-net.nl
www.montessori.nl
www.platformbetatechniek.nl
www.wonakademie.nl
www.stichtingloot.nl
www.technasium.nl
www.unesco.nl/themas/onderwijs
www.universumprogramma.nl

SPECIFIEKE WEBSITES

www.consuwijzer.nl/Keurmerken/Veelgestelde_vragen_over_keurmerken/Wat_is_het_vershil_tussen_een_keurmerk_een_certificaat_en_een_erkenningsregeling
www.vandale.nl/vandale/zoekService.do?selectedDictionary=nn&selectedDictionaryName=Nederlands&searchQuery=profiel
www.vandale.nl/vandale/zoekService.do?selectedDictionary=nn&selectedDictionaryName=Nederlands&searchQuery=beschermd
www.technasium.nl/default/OokTechnasiumWorden.aspx
http://nl.wikipedia.org/wiki/Gereguleerd_beroep

DOCUMENTEN GERAADPLEEGD VIA WEBSITES

Europees Platform - *internationaliseren in onderwijs*. UNESCO geeft uw school een wereldprofiel.
Binnengehaald van www.europeesplatform.nl/sf.mcgi?3303&cat=738

Europees Platform - *internationaliseren in onderwijs*. (2010) *Kwaliteitsstandaard Elos vmbo/havo/vwo*.
Binnengehaald van www.europeesplatform.nl/sf.mcgi?3182&cat=721

Europees Platform - *internationaliseren in onderwijs*. (2010). *Tto standaard havo/vwo*.
Binnengehaald van www.europeesplatform.nl/sf.mcgi?2626

Europees Platform - *internationaliseren in onderwijs*. (2010). *Tto standaard vmbo*.
Binnengehaald van www.europeesplatform.nl/sf.mcgi?2626

Expertisecentrum Technasium. (2010). *Jaarverslag 2009-2010*.
Binnengehaald van www.technasium.nl/downloadfiles/Jaarverslag%20Technasium%2009-10.pdf

Laane, Kolja. (2010). *Versterk uw grip op Bèta. Handreikingen voor het evalueren van bèta-activiteiten*.
Binnengehaald van www.universumprogramma.nl/docs/Docentendag/versterk-uw-grip-op-beta.pdf

Nederlandse Dalton Vereniging. (2009). *Visitatie lidscholen voortgezet onderwijs, een handleiding voor scholen en bezoekers*.
Binnengehaald van www.dalton.nl/html/schoolleiding/page_6_3.php

Nederlandse Montessori Vereniging. (2010). *Jaarverslag 2009-2010*,
Binnengehaald van www.montessori.nl/files/media/document_27.pdf

Nederlandse Montessori Vereniging. (2011). *Toetsing en erkenning voor scholen met voortgezet montessorionderwijs*.
Binnengehaald van www.montessori.nl/files/media/Toelating_en_erkenning_vmo_2011_def.pdf

Stichting Wetenschapsoriëntatie Nederland. *Charter*.
Binnengehaald van www.platformwon.nl/images/stories/pdf/won_charter.pdf

Universum Programma Bètafocus. (2009). *Draaiboek Bètafocus*.
Binnengehaald van www.universumprogramma.nl/docs/Monitor&Audit/Draaiboek%20Betafocus.pdf

Wetenschappelijk Bureau NMV. (2001). *Het Montessorionderwijs in de 21 eeuw*.
Binnengehaald van www.montessori.nl/194/downloads.html

ONGEPUBLICEERD, VERKREGEN VIA DE VERENIGINGEN/PLATFORMS/STICHTINGEN

Begaafdheidsprofiel scholen: Zelfbeoordelingsinstrument

Europees Platform - *internationaliseren in onderwijs*. (2010) *Visitatie Tweetalig Onderwijs havo/vwo een toelichting voor de school*.

Europees Platform - *internationaliseren in onderwijs*. *B2 als tussenstation aan het einde van klas 3 tto*.

Europees Platform - *internationaliseren in onderwijs*. Tto: Competentieprofiel tto-docent.

Europees Platform - *internationaliseren in onderwijs*. Tto: Lesobservatieformulier.

Europees Platform - *internationaliseren in onderwijs*. Tto: Vragenlijst.

Europees Platform - *internationaliseren in onderwijs*. Tto: Internationaliseringseisen binnen de kerndoelen.

Stichting Havisten Competent. *Visitatie 'Havisten Competent': Formulier en toelichting*.

Stichting Havisten Competent. *Visie op het havo en ontwerpeisen van het havo*.

